Всеукраїнська громадсько-політична і літературна газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

Видається у Сімферополі | №44 Субота, 6 листопада 1993 р. | ЦІНА ДОГОВІРНА

Дмитро ПАВЛИЧКО

ТАТАРСЬКЕ СЕРЦЕ

В Криму, при неправдивих
судях,
Де імперська панує «прыть»,
Відчув я, що у мене в
грудях
Татарське серце клекотить.
Хатини вбогі на узвишші,
Рапавий ракушник в крові.
Тут ви для мене найрідніші,
Повернені з заслань — живі!
Хороми царські
й секретарські
Обходжу з льодом на очах,
Мене бентежать лиш
татарські
Стежки в ожинових кущах.
Лиш підмуровані городи,
Старі, скалічені сади;
О, незнищенний мій народе,
Себе тут знову народи!
Синіють гори, плачуть скелі,
І грає море, повне сліз.
Та від пшеничної оселі
Вже слово подає Меджліс.
Я прислухаюсь до мелодій,
Гортанних, степових октав,
Що їх тиран, кремлівський
злодій,
Безжалісно покортував.
Кричу, ступивши, мов на рану,
На землю, повну болю й
мсти:
Вертайтеся з Узбекистану,
Мої знедолені брати!

м. Ялта,
28.07.92.

ЕКОЛОГІЯ... ДУШІ

Коли летиш літаком у піднебессі, з височини Земля наша видиться гарною і доглянутою, як картина, написана талановитим художником. Зелені клини озимини, стрімкі дороги, по яких кудись мчать автомобілі й автобуси, зміїста синя стрічка ріки, чепурненькі села і акуратні садки... Замилуєшся цією красою, відтанеш душею, відійдуть наче кудись в небуття усі проблеми і неприємності. Але ось літак робить посадку, ти сходиш на грішну землю і одразу опиняєшся серед того, що так вже обридло, надокучило, і від чого не втечеш нікуди. Це — наше життя.

Сталося так, що нашому поколінню випали серйозні випробування. Це мої однолітки зараз узяли на плечі весь тягар сучасних клопотів. А вони ж таки не прості. Економіка хвора. Крамниці порожні. Люди доношують те, що вдалося придбати до так званої перебудови. Несамовита дорожнеча. Гіперінфляція... Що чекає нас попереду? Ця тривожна думка торкнулася кожної людини.

Оглядаючи пройдений після весни 1985 року шлях, мимоволі приходиш до сумніву: а чи правильно розпочалася перебудова саме зі свідомості людини? Чи не краще було б спочатку нагодувати та зодягнути людей, а вже потім братися за руйнування стереотипів свідомості? Можливо, потрібно було починати з села, адже село завжди було тією заводдю, де людина не тільки харчувалася, але й поверталася до своїх витоків, бо ми ж з діда-прадіда орачі та сівачі. Скільки б ми не співали дифірамбів місту, але воно завжди залежало від села. Село годувало місто, село постачало місту робочу силу, село давало промисловості сировину. Отже, саме село вимагало пріоритетного ставлення до себе. Однак архітектор перебудови забув про своє сільське походження і про те, де саме він заробив перший свій орден. Наголос було зроблено на свідомість, і це виявилося помилкою. Тепер ми маємо те, що маємо, а китайці, котрі вчинили навпаки, живуть краще, ніж ми.

У пошуку винних, шукаючи ворогів, ми непомітно озлобилися. Нині розповіді батьків про людяність, взаємодопомогу, самопожертву, котрі були притаманні суспільству під час скрут, в лиху годину, здаються нам ледь не банальними вигадками. Наші душі зачерствіли. Годі сподіватися, що хтось може подати тобі руку, коли ти оступився, чи розділити з тобою окрасць хліба, коли ти голодний бредеш по сплюндрованій, покритій сміттям землі.

Якщо раніше гроші сором'язливо грали свою визначальну роль в житті людини, то тепер вони втратили цнотливість. Та чи все визначають гроші!

Стало модним красуватися у новенькій «іномарці», шикувати в приватному ресторані, відвідувати казино, палити «штатівські» сигарети, пити закордонне пиво, забувши про тих, хто сьогодні не з власної волі опинився за межею бідності, хто сьогодні перебивається з хліба на воду. Погляньте, скільки стало довкола жебраків! Хтось скаже, що то теж бізнес — жебракувати, мовляв, існують навіть організовані групи в цій сфері. Хай так. Але ж куди поділася людська гідність! Чому сьогодні люди можуть преспокійно сидіти з простягнутою рукою десь у підземному переході!

Я не випадково торкнувся саме моралі, бо без цієї важливої категорії неможливо залучатися до державотворчих процесів, ставати поводирем інших.

Сьогодні ми стоїмо перед важливим етапом державотворення, починається передвиборна кампанія. Ще партії і угруповання не встигли зібрати необхідну кількість голосів, а вже з'явилися кандидати, вже їх довірені особи нишпорять по редакціях, зондуючи грунт під майбутню агітацію. Незабаром з екранів телевізорів усміхатимуться нам нові кандидати в депутати чи депутати в кандидати (я б їх і так, і так назвав). Знову лунатимуть гучні заклики віддати голоси за найчесніших, найвідданіших народній справі борців. Створюється враження, що новоявлені політики (переважно від бізнесу), а також політики старі, вже зі з'їденими пропагандистським ремиганням зубами, тільки те й робили, що ночей не спали, бідкалися за народ, відмовляючись від власного затишку і благополуччя заради простої людини, що зараз потерпає у скруті. Але, браття мої, скільки ж можна обманювати народ!! Скільки ж можна кидати направо й наліво обіцянки!! Невже ви й зараз сподіваєтесь, що хтось може клюнути на цього замороченого живця!

Мало, ой, як мало серед депутатського корпусу по-справжньому чесних людей. Переважна більшість народних обранців чудово використала свій статус для вирішення проблем власного благополуччя, отримавши нові квартири й машини, міністерські портфелі й чиновницькі крісла, побудувавши дво-триповерхові дачі в престижних районах та влаштувавши своїх діток навчатися у закордонних елітарних вузах... Ось який виявився фінал сподівань баби Фекли чи тракториста Івана Петровича Фалька, які несли у своїх зашкарублих від тяжкої праці долонях бюлетені, коли голосували.

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Як сказав мій дядько Іван Миколайович Сахно, колишній хлібодар і дуже мудра людина, обравши нових депутатів, ми повинні знову давати їм житло, машини, дачі. А на завершення дядько хитро зиркнув на мене і нагадав анекдот про те, як обирали в одному колгоспі голову правління. Як годиться, привезли з району свіжого кандидата на голову, зібрали людей у клубі та й почали збори. А колгоспники зашуміли, затупотіли несамовито, мовляв, не треба нам нового голови, хай старий лишається! Представник райкому розгубився, очима кліпає, мов Сірко, каже: «Люди добрі! Та ваш старий голова геть завалив роботу, колгосп обікрав». «То нічого, — відповідають селяни, — але він вже накрався, усе має, а новий почне спочатку красти і ще більше вкраде. Так що ж нам вигідніше!» Ось така трохи сумна, але не без моралі народна мудрість.

Так і з нашими народними обранцями. Де гарантія, що нові депутати не візьмуться за старе! А щоб такого не відбулося, потрібно зробити зовсім небагато:

перше — прийняти строгий закон про статус народного депутата, в якому б ЗАКОННО були зафіксовані усі права народного обранця, що він має право мати, а що йому заборонено мати;

друге — потрібен чіткий механізм відкликання народного депутата, бо, бачте, за весь час існування Верховної Ради України жодного депутата не відкликали виборці, хоча, не секрет, хотіли.

Потрапляючи до парламенту, депутат стає вже напівбожественною людиною. Він бронзовіє. Його не можна турбувати. В нього не можна перевірити документи, хоча міліціонер не винен, що фізіономією депутат нагадує дуже небезпечного злочинця, який вже кілька років перебуває у розшуку. Ось такий насправді депутатський статус. Я вже не кажу про те, що депутати активно займаються протекціонізмом, щодня штурмують кабінети Уряду, налягають на міністрів, вимагаючи то ліцензію на вивіз народного добра за межі Держави, то виділення фондів для «підшефного» господарства.

Можливо, я ідеаліст, але мені здається, що у світі є вартості, які не продаються. Йдеться насамперед про честь і совість людини. Не кожному вдається купити ці дві категорії навіть за великі гроші.

Можливо, саме з цього, із саморевізії, самоочищення, варто розпочинати тим, хто надумав вирушати в нелегке передвиборне плавання. Як хочеться, щоб нами керували по-справжньому чесні люди! Але, на превеликий жаль, часто-густо якраз трапляється навпаки.

Олександр КУЛИК.

Нещодавно в селі Петрівка Красногвардійського району почав діяти філіал Іллічівського (м. Маріуполь) промислово-інвестиційного банку. Серед його засновників — агрофірми «Колгосп «Дружба народів», «Росія», райпостач, фірма «Автокран», усього до двадцяти клієнтів. Головне завдання філіалу — забезпечення кредитними ресурсами діяльності господарств Красногвардійського району та Криму в цілому.

Значну допомогу в організації роботи новоствореного банківського філіалу надала агрофірма «Колгосп «Дружба народів» на чолі з Василем Олексійовичем Кисельовим. Для філіалу було надано гарне приміщення, здійснено заходи для його сучасного облаштування.

Перші позички від філіалу вже отримали колгосп «Росія», експериментальне господарство «Мир», інші клієнти.

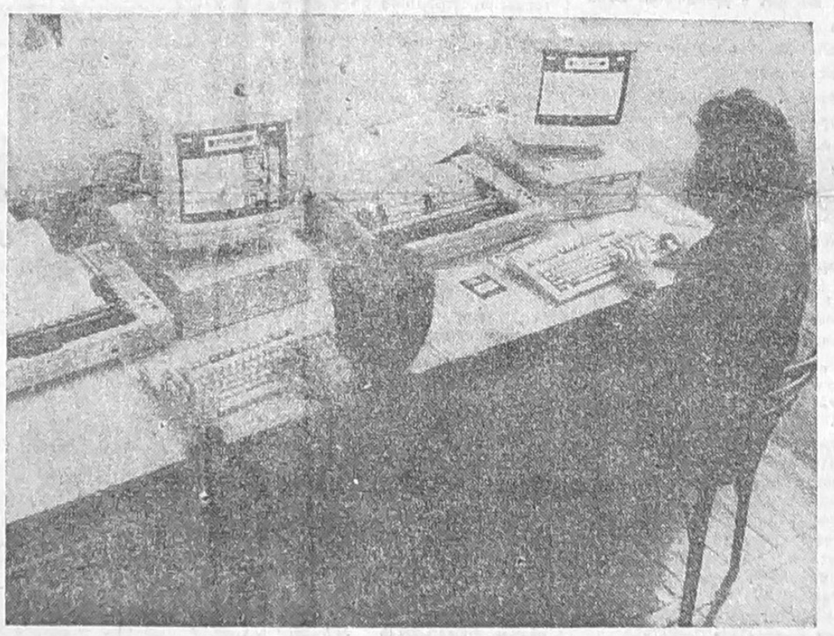

На знімках: головний бухгалтер філіалу банку Ремзіє Шабанова обслуговує клієнтів; в комп'ютерному залі філіалу банку працюють висококваліфіковані фахівці на сучасній техніці.

Фото Костянтина ДУДЧЕНКА.

ОПАЛЮВАТИ ЧИ НЕ ОПАЛЮВАТИ!

У Верховній Раді Криму пройшла нарада представників Ради Міністрів Криму, керівників міськрайрад, кримських підприємств, присвячена налагодженню поставок енергоносіїв у Республіку Крим та їх використання. На нараді прозвучала інформація, що в багатьох містах Криму запасів палива навіть для комунальних потреб лишилося на кілька днів.

Виступаючи перед присутніми, Голова ВР Микола Багров попередив, що республіка може розраховувати лише на свої власні сили. Серед прийнятих на нараді рішень були: забезпечити «Кримпаливо» додатковим 100-мільярдним кредитом під закупівлю палива, почати будівництво на морських узбережжях півострова терміналів для приймання паливно - мастильних матеріалів і вишукати засоби, в тому числі й валютні, для встановлення у квартирах кримчан газових лічильників.

ВАШЕ СЛОВО, ТОВАРИШ «ВАУЧЕР»

Поки російсько-українська міждержавна комісія вирішує, кому належатиме Чорноморський флот, перші щасливчики з військовослужбовців ЧФ вже одержали свою частину народного багатства Росії — ваучер.

Зі слів одного із працівників фінансової служби ЧФ, ваучери будуть видані всім військовослужбовцям ЧФ і членам їхніх сімей до кінця цього року, незважаючи на те, чи стоїть у них в паспорті штамп «громадянин України», Росія видасть ваучери і військовослужбовцям строкової служби ЧФ, при цьому не має значення, із якої з країн СНД вони були призвані. Спеціально для моряків-чорноморців у місцях базування флоту відкрилися відділення найбільших ваучерних фондів Росії. Поки що не помічено фактів купівлі-продажу російських цінних паперів.

«Кримський кур'єр».

ЧЕТВЕРТА ВЛАДА ІСНУЄ

1—2 листопада у Києві відбувся перший Всеукраїнський з'їзд редакторів газет та журналів. 350 керівників редакційних колективів прибули до столиці України, щоб виробити заходи подальшої діяльності часописів.

У роботі з'їзду редакторів взяли участь Президент нашої держави Л. М. Кравчук, віце-прем'єр-міністр М. Г. Жулинський, міністри уряду України, народні депутати.

Зі вступним словом на з'їзді виступив голова Спілки журналістів України Є. Ф. Вербило. Підкреслювалося, що нині преса опинилася в дуже скрутному становищі: гостра нестача паперу, значні витрати, пов'язані з розповсюдженням газет та журналів підприємствами зв'язку, витрати на поліграфію — все це ставить пресу України на грань животіння. Ось чому, наголосив п. Вербило, перший з'їзд редакторів повинен висловити свої вимоги на адресу уряду, міністерств, відомств. Інакше може настати смерть для багатьох видань, а це, в свою чергу, дуже шкідливо позначиться на розвитку демократичних процесів в Україні.

Голова Спілки журналістів у своєму передньому слові гостро критикував Кримську організацію журналістів, яка в умовах автономії прагне за будь-що відділитися від українського творчого об'єднання.

На з'їзді з промовою виступив Л. М. Кравчук. Він охарактеризував стан політичного і економічного життя в Україні, досить грунтовно зупинився на ролі засобів масової інформації. Вельми втішними для делегатів з'їзду були слова Президента про те, що держава ніколи не кине пресу напризволяще. Сьогодні здійснюються заходи по налагодженню своєї паперової промисловості. Великі надії покладаються на Жидачівський паперовий комбінат, для реконструкції якого будуть виділені найближчим часом значні асигнування. Ну, а поки що газетний папір куплятимуть в Росії. Так, найближчим часом за клірингом з Росії повинно надійти в Україну 40 тис. тонн паперу, який централізовано розподілятиметься перш за все між тими виданнями, які твердо стоять на засадах державотворення.

Приємними були також повідомлення про те, що найближчим часом будуть прийняті закони про зменшення на 50 відсотків податку на добавлену вартість для газет та журналів, про звільнення часописів, засновниками котрих є творчі колективи, від податків, про підвищення заробітку працівників редакційних колективів, що перебувають на бюджетному утриманні.

З'їзд ухвалив кілька важливих документів, серед яких є і Хартія журналістів України.

Наш кор.

ЗАПРОШУЄ «ДРУЖБА НАРОДІВ»

Щопонеділка в бібліотеці «Дружба народів» о 17 годині збирається аматорський гурток. Він для тих, хто любить і бажає вивчити кримськотатарську мову. Щойно тут відзначили 70-річчя Республіки Туреччини. Звучали турецькі пісні, проводилися вікторини. Чудово співав Ельдар Сейтбекіров, прилали присутнім до вподоби пісні Айдера Емірова, Ані Голик. Цікаво розповів про історію Туреччини редактор газети «Голос Крима» В. Поляков, а бібліотекар І. Глінка допомогла в цьому гарно підібраною літературою та добре зробленою виставкою книжок.

РОЗМОВА БУДЕ СЕРЙОЗНОЮ

На красноперекопському заводі «Поліфтор» у найближчі дні чекають гостей з німецького міста Бремена. М'ж іншим, в даній ситуації гість — поняття досить умовне: їдуть члени правління спільного підприємства по переробці поліетиленової сировини.

Спільне підприємство було створене у серпні цього року. За прийнятим договором, німецькі партнери обіцяли постачити найновішу сучасну лінію по переробці відходів в обмін на те, що заводчани перероблятимуть їхню сировину поряд зі своєю. «Минають місяці, а обіцяної лінії і досі немає, і це нас турбує, — сказав головний інженер заводу. — Час для серйозної розмови з партнерами настав».

«КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ» — НА 1994 РІК

Розпочалася передплата на всеукраїнську громадсько-політичну і літературну газету «Кримська світлиця». Ця газета поширюватиметься на всю Україну, отже, її можна передплатити в будь-якому відділенні зв'язку.

Передплатна ціна:
на місяць — 700 крб.;
на квартал — 2100 крб.;
на півріччя — 4200 крб.

Індекс «Кримської світлиці» — 30553.

Передплативши нашу газету, ви зможете оперативно прилучатися до подій в Криму, Україні, світі. А порівняно невисока вартість — теж важлива деталь у нашому житті.

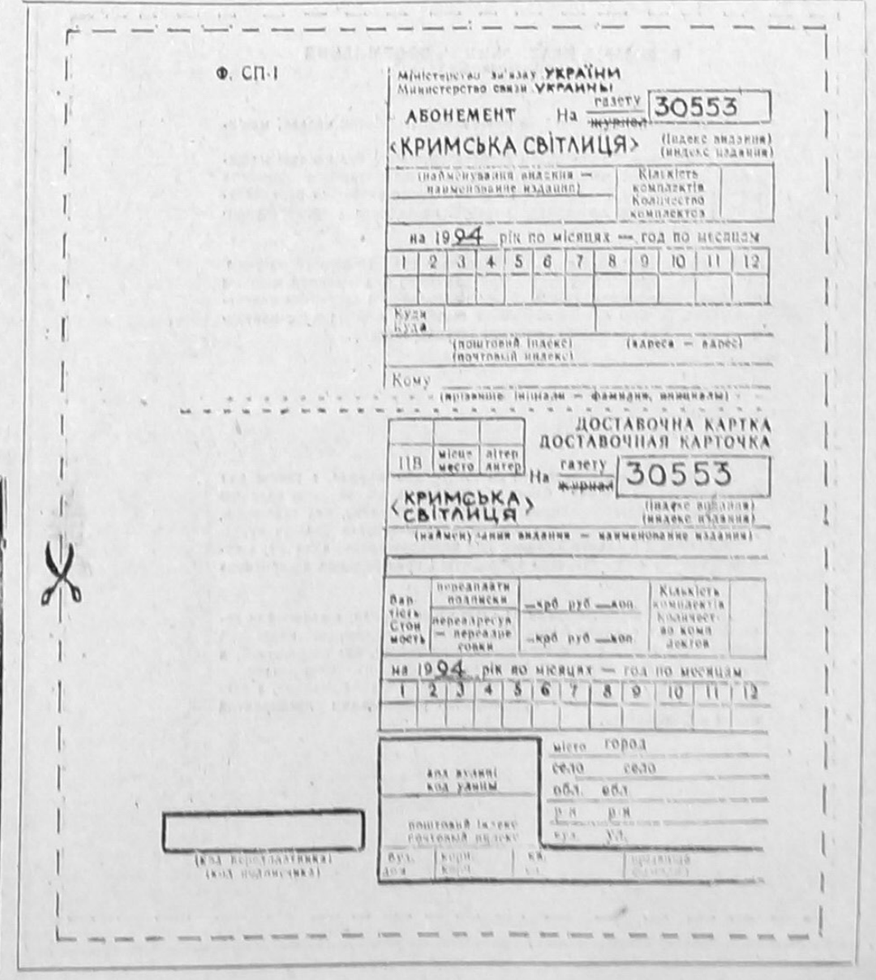
Ф. СП-1
Міністерство зв'язку України
Министерство связи Украины
АБОНЕМЕНТ На газету 30553
«КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» (індекс видання) (индекс издания)
(найменування видання — наименование издания)
Кількість комплектів Количество комплектов
на 1994 рік по місяцях — год по месяцам
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Куди Куда
(поштовий індекс) (почтовый индекс) (адреса — адрес)
Кому
(прізвище, ініціали — фамилия, инициалы)
ДОСТАВОЧНА КАРТКА
ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА
ПВ місце место літер литер
На газету 30553
«КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»
(індекс видання) (индекс издания)
(найменування видання — наименование издания)
Вартість Стоимость
передплати подписки
переадресування — переадресовки
крб руб коп
Кількість комплектів Количество комплектов
на 1994 рік по місяцях — год по месяцам
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
код вузла код узла
поштовий індекс почтовый индекс
місто город
село село
обл. обл
р-н р-н
вул. ул.
(код держтаксмережі) (код госпочтсети)

БАНК «ВІДРОДЖЕННЯ»
СІМФЕРОПОЛЬСЬКИЙ ФІЛІАЛ

вул. Севастопольська, 43,
333013, м. Сімферополь
☎ 44-27-59 44-38-17
44-28-76 44-39-26

БАНК НАДАЄ ВСІ ВИДИ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ КЛІЄНТАМ, КОНФІДЕНЦІАЛЬНО ВРАХУЄ ВАШІ РІЗНОМАНІТНІ ІНТЕРЕСИ З ПОВНИМ ДОТРИМАННЯМ КОМЕРЦІЙНОЇ ТА ОСОБИСТОЇ ТАЄМНИЦІ!

МИ НАМАГАЄМОСЯ ВІДРОДИТИ КУЛЬТУРУ, БАГАТСТВО І ПРОЦВІТАННЯ КРИМУ!

З ІСТОРІЇ ОПОРУ

Бо мало нас. Дрібнесенька щепота.
Лише для молитов і всечекання.
Застерігає доля нас заранні,
Що калинова кров — така крута,
Така терпка, як кров у наших жилах...
Василь СТУС.

9 листопада минає 17 років від створення Української Громадської Групи сприяння виконанню Гельсінкських угод — єдиної під той час справді громадської організації.

Рух за права людини, за влучним висловом Мирослава Мариновича, в період, охрещений ніжно «застійним», був тією єдиною жилкою, де ще пробивався, пульс політичного життя. 10 правозахисників — засновників Групи — відчайдушно ступили на грань, за якою відкривалося коло страждань, смак яких більшості з них був добре відомий. А за ними з одержимою впертістю рушили інші, хоч перспектива відкривалася одна — переслідування і концтабори.

За нашими підрахунками, усього в Групі від 1976 до 1988 року був 41 член. На 38-ми з них впали жорстокі репресії, тюрми, концтабори, психіатрички і заслання понад 550 років (безпосередньо за участь у Групі — 24 особи, 170 років).

Подвигом цього вузенького кола людей українська нація засвідчила несхитне прагнення до волі. Нитка спротиву не урвалася. Звідки ж вона вилася?

Пропонуємо вашій увазі статтю співголови Українського комітету «Гельсінкі-90», члена Української Гельсінкської групи з 1978 року **Василя ОВСІЄНКА.** Стаття передана автором спеціально для «Кримської світлиці».

Поразку — поразка в національно-визвольних змаганнях 1917—1922 років, тотальне нищення національно свідомого елементу, насамперед інтелігенції та середовища, що його живило, — селянства.

У Другій світовій війні Україна опинилася, можна сказати, між молотом і кувадлом — комуністичною Росією і нацистською Німеччиною. Проте й у цій безнадійній ситуації вона принаймні західною своєю частиною вчинила відчайдушний спротив окупантам. Ця національно-визвольна війна була приречена на поразку, але вона гримкотіла ще навіть на початку 60-х років: виникали підпільні групи, які ставили за мету продовжувати збройну боротьбу. Їх викривали, лідерів страчували, решта йшла в неволю на 15 років, де її досвід пропадав, а вишкіл репресованих органів міцнішав.

Лишень у 1958 році в Україні постала перша організація, члени якої збагнули, що нація, яка зазнала такої нищівної поразки і живе в умовах тоталітарного режиму, неспроможна вже швидко оговтатися й породити новий масовий національно-визвольний рух. Настав період виживання, коли й методи боротьби потрібні інші — мирні, конституційні, оперті на внутрішнє і міжнародне право, хоч усе це, зрозуміла річ, для окупаційної влади було лише пропагандистською фікцією.

Це була Українська Робітничо-Селянська Спілка, очолювана юристом з Чернігівщини Левком Лук'яненком. Членів УРСС було заарештовано 20 січня 1961 року. Діючи підпільно та будучи засудженою потаймиру, Спілка не справила належного враження на понівечене суспільство, але обраний нею шлях виявився правильним.

Зболілий повоєнний світ породив 10 грудня 1948 року історичний документ — Загальну декларацію прав людини ООН. Цьому документові судилося стати основоположним у побудові сучасного цивілізованого суспільства. Деякі народи цілком вводили його до національних конституцій, інші викладали його положення. Радянський Союз і УРСР утрималися під час голосування за Декларацію. Пропаганда старанно приховувала цей факт і таврувала концепцію прав людини як виключно «буржуазну», текст Декларації не публікувався, старанно вилучався при обшуках упритул до так званої перебудови, навіть після формального визнання Декларації в складі Прикінцевого акта Наради з питань безпеки та співпраці в Європі (Гельсінкі, 1 серпня 1975 року). На ідеях Декларації прав людини стояла УРСС.

Тим часом в Україні після «розвінчання культу особи Сталіна» наросло з худеньких матеріях (М. Вінграновський) нове покоління національно свідомої інтелігенції, яке дістало назву шестидесятників. Ідеї Декларації воно здійснювало через самвидав.

У серпні 1965 року шестидесятництву було завдано першого удару: 21 активіста, серед них Михайла та Богдана Горинів, Валентина Мороза, Михайла Осадчого, Анатолія Шевчука, Святослава Караванського, Михайла Косіва, Опанаса Заливаху, заарештували. Проте рух опору не припинився, навпаки, зазнав додаткового поштовху через оприлюднення інформації про репресованих. Поодинокі арешти вже не залякують. З'являються підписані десятками людей листи на захист правозахисників. 1970 року починає виходити позацензурний машинописний журнал «Український вісник», довкола якого гуртується національно свідома інтелігенція. Уже йшлося про організаційне оформлення цього руху. Інші перечили: це означало б неминучі арешти. «Якщо докупи зійшлося так багато таких славних людей, то щось із цього буде», — зазначив якось Євген Сверстюк. «Це були великі вожді малого руху», — кпинив згодом на судах прокурор Макаренко. Та в Кремлі розуміли, до чого йдеться: ця невелика когорта потужних особистостей здатна була розгорнути великий національно-визвольний рух, тому йому було вирішено завдати смертельного удару. Уночі проти 13 січня 1972 року було вчинено десятки арештів, сотні обшуків, упродовж кількох місяців на допити було викликано тисячі людей. Покоління шестидесятників-дисидентів розкололося на в'язнів-«сидентів», як тоді жартували, і «досидентів», які під страхом арешту деморалізувалися.

В неволю на багато років пішли Іван Світличний, Євген Сверстюк, Василь Стус, Вячеслав Чорновіл, Ірина та Ігор Калинці, Євген Пронюк, Василь Лісовий, Стефанія Шабатура, Надія Світлична та багато інших...

Якщо у сталінські часи кожного, хто чинив спротив, знищували, то в 60—80 роках окупаційний режим вже не міг бути таким одвертим: він намагався видавати з себе респектабельного демократа. То ж мусив підписати міжнародні правові документи, як от «Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права», «Міжнародний пакт про громадянські й політичні права» (1974 р.), Прикінцевий акт НБСЄ (Гельсінкський акт, 1975 р.).

Зрозуміло, що брежнєвське керівництво зовсім не збиралося дотримуватися гуманітарної частини Гельсінкського акта, але завдяки самвидавові, висиланням Радіо «Свобода» основоположні правозахисні документи, конкретні факти порушень прав людини ставали відомими суспільству. На цій хвилі зродилася геніальна ідея створення громадських груп сприяння виконанню Гельсінкських угод. Московська група почала діяти в травні 1976 року, Українська постала другою — 9 листопада, потім Литовська, Грузинська. Гельсінкський рух вийшов на терени Центральної Європи, став явищем всеєвропейським. Звичайно, правозахисний і національно-визвольний рух в Україні розвивався б і самостійно, але не можна було не скористатися величезною потенційною силою цього міжнародно-правового документа.

У планетарному протиборстві демократичного Заходу і тоталітарного СРСР з'явилося місце, щоб поставити український національний інтерес на міжнародну правову основу і ввести його в контекст загальноєвропейського демократичного процесу. Ця ідея була підкріплена величезною моральною перевагою правозахисників над режимом. Діяли вони відкрито, в межах чинного закону та міжнародних актів.

Режим не витримав і почав діяти в традиційному ключі. Вже 5 лютого 1977 року були заарештовані керівник Української Гельсінкської групи письменник Микола Руденко та вчитель з Донеччини Олекса Тихий. За ними пішли в квітні Микола Матусевич і Мирослав Маринович, у грудні — Левко Лук'яненко, потім Олесь Бердник, навіть 76-літня Оксана Мешко... У неволі померли Олекса Тихий, Юрій Литвин, Валерій Марченко, Василь Стус... Але лави поповнилися все новими й новими борцями за права людини.

Якщо Московську групу режим у період 1982—1983 рр. трохи пощадив: кого послав у неволю, кого «видворив» за межі СРСР, то перед українцями була одна перспектива — неволя і смерть. Майже в чудесний спосіб за кордоном виявилися Петро Григоренко (якого чомусь вважали «русским генералом», а не свідомим українцем), Надія Світлична, Леонід Плющ (на той час «общедемократ»). Вони й створили закордонне представництво УГГ, що видавало за матеріалами з України «Вісник репресій в Україні».

Уцілілі в Росії члени Московської групи в 1983 році заявили про припинення діяльності. Українська група такої заяви не зробила, навіть тоді, коли на волі не лишилося жодного її члена, вона продовжувала боротьбу і за колючим дротом. Так 1979 року з мордовського табору особливого режиму Сосновка вислизнула на волю «Заява вісімнадцятьох», яка викривала колоніальний характер влади в Україні. З концтаборів надходили заяви, відкриті листи, інформація, літературні твори, хоча за все це доводилося часто-густо розраховуватися додатковими стражданнями і навіть життям.

«Революціонер» М. Горбачов не звільнив політв'язнів-правозахисників і не зробив їх своїми союзниками. «Перебудова» прийшла в концтабори лише в 1987 році у вигляді... помилувань. Останні українські гельсінкці були звільнені аж на початку 1989 року.

Уцілілі правозахисники 7 липня 1988 року оприлюднили Статут і Програмові засади Української Гельсінкської Спілки, чим відновили діяльність цієї правозахисної організації. Левко Лук'яненко, котрий тоді ще був у засланні в Сибіру, погодився її очолити. В Україні до її виконавчого комітету увійшли Вячеслав Чорновіл, Михайло та Богдан Горині, Степан Хмара, Василь Барладяну, Олесь Шевченко, Михайло Горбаль.

29—30 квітня 1990 року відбувся перший і останній з'їзд Української Гельсінкської Спілки, який постановив створити на її основі Українську Республіканську партію. Офіційно партія була визнана владою 5 листопада того ж року, першою в Україні діставши реєстраційне посвідчення Міністерства юстиції. УРП успадкувала правозахисні традиції УГС, але в Україні не стало «чисто» правозахисної організації, позбавленої партійних та ідеологічних впливів (в ідеалі правозахист саме таким і має бути). Щоб тяглість ця не урвалася, з ініціативи члена-засновника Гельсінкської групи Оксани Мешко 19 червня 1990 року було створено Український комітет «Гельсінкі-90». Першим головою його було обрано Василя Лісового, філософа, колишнього політв'язня.

Сфера діяльності УКГ у порівнянні з УГС дещо звужена. Він зосереджений на захисті основоположних прав людини, які можуть бути порушені у зв'язку з громадянською та політичною активністю. Комітет по-справжньому є громадським, він не має звільнених працівників і коштів. Однак він активно втручається в процес творення правової держави, підтримує зв'язки з європейським гельсінкським рухом, намагається впливати на законодавчу та виконавчу владу в Україні.

Український комітет «Гельсінкі-90» є колективним членом Всеукраїнського товариства політичних в'язнів і репресованих. Його адреса: 252034, м. Київ, вул. Прорізна, 27, тел. 228-03-06.

Василь ОВСІЄНКО,
секретар УРП.

СЕВАСТОПОЛЬЦІ — ГОСТІ ВІННИЦІ

Цього року Вінниці минуло 630 років. Вінничани вирішили відзначити це свято восени, коли вже буде зібраний урожай. Запрошено було багато гостей. Від нашого міста були працівник держадміністрації І. В. Гринюк, віце-адмірал В. С. Пилипенко та член Союзу українок і товариства «Просвіта» О. О. Гречко.

Наш кореспондент зустрівся з Олександрою Олександрівною Гречко і попросив її розповісти про цю поїздку.

О. Гречко: Місто зустріло нас чудово. Люди привітали нас квітами, поселили в готель, для кожного члена делегації були приготовлені подарунки. На урочистих зборах, які проходили в літньому концертному залі «Веселка», було багато делегацій, в тому числі — англійська, німецька, румунська, молдавська.

Після виступу англійської делегації дали слово Севастополю. Ми вручили вінничанам гарну фотокартину відомого севастопольського фотомитця Миколи Пляшечника — «Лам'ятник затопленим кораблям».

Кор.: Де ви побували, що побачили?

О. Гречко: Свято було дуже гарне, воно проходило одночасно у трьох районах міста. Ми побували на автомотогонках, на дитячому святі, взяли участь у великому народному гулянні у міському парку, який займає майже 12 гектарів. Слухали академічний хор і хор народної пісні, ансамбль народних інструментів — і все це не професіонали, а любителі. Були там представники музичних шкіл міста і дитячі танцювальні колективи — правда, за майстерністю вони поступаються нашим, севастопольським, але головне — це ентузіазм, з яким вони виступають. Здивував своїм виконанням п'ятирічний хлопчик, який проспівав пісню «А у мене сьогодні день народження». Мама йому написала музику і слова. Скільки йому квітів подарували!..

Кор.: Як відомо, у Вінниці жив знаменитий хірург, учасник першої оборони Севастополя М. І. Пирогов.

О. Гречко: Ми побували у музеї великого медика і в його усипальниці, прослухали цікаву розповідь про останні роки і дні життя Пирогова у Вінниці.

Кор.: Вам сподобалася Вінниця!

О. Гречко: Вінничани дуже люблять своє місто. Воно доглянуте і чисте, це видно і по тих стареньких трамваях та тролейбусах, які рано-вранці їздять по місту, такі ж чистенькі, як у нас, у Севастополі, це видно з поважливого ставлення у готелі — до всіх людей, не тільки до нас. І зі ставлення кухарів, які запитували: «Подобається? Може, ще щось приготувати?» Ні на будинках, ні на парканах ми не бачили написів, не бачили і пошкоджених стекол у транспорті. Для приватних магазинів пристосовані такі приміщення, які не порушують загального виду міського ансамблю.

Кор.: Про Севастополь вас розпитували!

О. Гречко: Звичайно, і дуже часто, куди б ми не потрапили. Тільки дізнаються, що ми із Севастополя, відразу ж задають запитання: «Як ви там живете? Які у вас труднощі?» Ми кажемо: «У нас нема таких яблук». А вони нам: «Зате у вас є моряки!»

Кор.: А що, великий урожай яблук цього року у Вінниці!

О. Гречко: Чудовий. Цього року вродили не тільки яблука, а й усі овочі та фрукти. Врожай збирали і сільські жителі, і городяни. Все набагато дешевше, ніж у вас. Найкращі яблука — 350 крб., картопля у магазині — 375 крб., бери — скільки хочеш! Капуста — 200 крб.

Кор.: Навіть не віриться!

О. Гречко: Справді, нам теж не вірилось, але я сама ходила по магазинах, бачила ці ціни. Асортимент дуже багатий: ковбаси — п'ять видів варених і шість видів копчених, і теж дешевші. Дуже багато різних цукерок. Добре працює кондитерська фабрика на своєму цукрі, і вся ця продукція є в магазинах.

Кор.: Ставлення було доброзичливим!

О. Гречко: Дуже доброзичливе. І ніхто нам не скаржився на труднощі у своєму місті. Кожний вінничанин хотів сказати щось хороше, якось підтримати наше гарне враження про Вінницю. Треба сказати, що на базарі ми купляли яблука, і навіть робили спробу поторгуватися, а бабуся нам сказала: «Люди, прийдіть до мене, я вам мішок за тисячу віддам, аби тільки самій на ринок не нести». Ми відповіли: «Бабусю, ми не торгуватимемося, давайте нам яблука». І вона нам їх зважила ще й з добавкою.

Ця доброзичливість — українська. Вона особливо притаманна старим людям і, помоєму, трохи й молодим передається. Принаймні, у Вінниці так.

Тому нам було так приємно там побувати, ходити, розмовляти з людьми. І коли ми запитували їх: «У вас тут не мітингують?», вони відповідали: «Нам ніколи. У нас великий урожай». Ось де найвища мудрість у людей, що живуть на землі, яку обробляють.

А коли Володимир Степанович Пилипенко на урочистих зборах сказав, що добре було б, якби кожна область — і Вінницька у тому числі — збудувала на свої кошти для ВМС України корабель та ще й картоплею його наповнила!.., — то зал засміявся і заплодував, а хтось вигукнув: «Зробимо! Зробимо!..»

Кор.: Вінничани до нас приїдуть!

О. Гречко: Обов'язково. Севастополь запросив вінничан на святкування Дня міста у червні наступного року.

Інтерв'ю взяла
Тамара ДЯЧЕНКО.
м. Севастополь.

ЯК ЖИТИ ПРЕСІ ПІД «ПРЕСОМ»?

25—28 жовтня у Діловому центрі Дніпропетровська проходила II Всеукраїнська конференція — виставка «Журналістика. Підприємництво. Свобода слова». Її організатори — Спілка журналістів України і тижневик Ділових людей України «Своя справа». Генеральним спонсором був комерційний банк «Приватбанк».

Розмова на конференції була серйозною і відвертою. Чи виживуть «районки», хто профінансує республіканські та обласні видання? Як не залишити без інформації країну, в якій уряд тримає пресу від «пресом»? Чи можуть журналісти вважати себе незалежними при відсутності засобів до існування?

На конференції виступили голова Спілки журналістів України Євген Вербило, генеральний директор журналістського фонду України Павло Катунін, перший секретар посольства США в Україні у справах преси і культури Мері Крюсер, заступник голови Комітету у справах видавництв, поліграфії і книжкової торгівлі Василь Шамрай, голова правління КБ «Приватбанк» Сергій Тигипко.

На конференції було прийнято резолюцію, в якій викладено основні умови розвитку преси в Україні.

Віктор ГАВРИШ.

СТРІЛЯЮТЬ ВЖЕ З ГРАНАТОМЕТІВ

Не стихають кримінальні пристрасті у Сімферополі. На вулиці Міллера знову пролунали постріли. Цього разу стріляли з ...гранатомета. Потерпілих немає. Однак у результаті ще одного вибуху, який пролунав через день після цієї події на вулиці Набережній, загинули двоє людей. Ведеться розслідування.

«Кримський кур'єр».

Кращою бригадою будівельників БМУ-626 тресту «Кримгідроспецбуд» по праву вважається колектив, очолюваний Володимиром Григоровичем Горбом. Зараз бригада споруджує у новому мікрорайоні Алушти 75-квартирний житловий будинок, а напередодні здала в експлуатацію по вулиці Ялтинській 50-квартирний. Нещодавно робітники працювали на завершенні очисних споруд.

На знімках: [зліва направо] члени комплексної бригади — електрозварник Л. Є. Пусков, бригадир В. Г. Горб, тесляр І. С. Коцький, монтажник І. Я. Бузнов, електрозварник М. М. Шишков і муляр В. В. Фірсов.

Фото Костянтина ДУДЧЕНКА.

ЕКОНОМІКА: ЯК РОБИТИ СПРАВУ

ВСУПЕРЕЧ ТРУДНОЩАМ

Коли писалися ці рядки, виноградники радгоспу-заводу «Янтарний» ще були в суцільній осінній позолоті. На останніх гектарах серед пожовклого листя звисали пружно налиті соком грона, господарі поспішали за сприятливої погоди впоратися зі збиранням урожаю. Тут ми і зустріли голову кооперативу «Виноградар» А. П. Ботизато.

Анатолій Петрович заклопотаний. Ще з тиждень напруження — і буде по всьому. Аби тільки обійшлося без заморозку, сонце ж бо повернуло не на весну...

Закоханий у свою справу спеціаліст, певне, ще не був навіть школярем, коли закладалися ці плантації. А мені, старому журналістові, добре пригадується те, що тепер вже стало сторінками історії кримського виноградарства. Було то невдовзі після приєднання Криму до України, навколо чого зараз немало пристрастей. Оці щебінчасті землі вздовж Булганацької долини далеко не завжди давали десятицентнерний врожай зернових. Тоді й вирішено було зайняти їх під виноградники. Не вистачало досвіду, вміння, бувало, що чубук потрапляв у лунку не тим кінцем. Але люди працювали і вчилися, часто на своїх же помилках.

Незчулися, як плантації почали родити. На той час став до ладу і свій винзавод, за теперішніми мірками досить примітивний, але продукція пішла, і село Пожарське з кожним роком гарнішало, бо нова галузь зміцнювала економіку, зростав добробут трудівників.

Звичайно, було чимало труднощів і в так званий застійний період, але хіба порівняти їх з негараздами сьогодення? Кілька років тому люди повірили у горезвісну перебудову. Та невдовзі все накрила чорна тінь протиалкогольної кампанії. То вже був прямий удар по спеціалізованому господарству, по його колективу. Згори надійшли суворі вказівки корчувати технічні сорти винограду, перепрофілювати винзавод. Директивним органам було байдуже до економіки, яка так наполегливо зміцнювалася працею трударів. Директор радгоспу М. Д. Бабін тепер з болем пригадує тодішні перипетії. Він як міг протистояв злу. Зрештою перебудова завалилася, а з нею й та надумана кампанія. Шкода, що нікого з її ініціаторів не притягнули до відповідальності. Така вже наша система. А збитки ж обчислюються величезними сумами. Біда не обминула і тутешній колектив.

— Становище загалом виправили, — не вдається в подробиці Михайло Данилович, — але настали ще гірші негаразди...

Вони загальновідомі. Це насамперед шокова терапія з так званою лібералізацією цін на енергоносії та все необхідне для виробництва.

Нелегко вести про це мову. Тим більше, що всі негативні явища типові не лише для «Янтарного». Тому виходу з умрай скрутного становища доводиться шукати, зважаючи на конкретні умови.

Складні були і цьогорічні виноградні жнива. Всі насадження на 720 гектарах в господарстві зберегли, щоправда, врожай одержали досить середній — в межах п'ятдесяти центнерів з гектара. Закчайно ж, дуже гостро відчувалася нестача добрив, отрутохімікатів, пального. Не дали належного ефекту столові сорти. Якщо раніше у свіжому вигляді реалізовувалось 500—600 тонн ягід, то нині лише сорок. Відсутність тари, непомірні транспортні видатки змусили відмовитися від вивозу на продаж і переробити чудовий продукт на соки та виноматеріали.

І все ж тут не втрачають надії на подолання економічної кризи в масштабах Криму і всієї нашої держави. Адже ніхто не забороняв розширення виробничих зв'язків, про що так галасують політикани різних мастей. Навіть за нелегких умов провели тут значну реконструкцію винзаводу, і нині буде вироблено 160 тисяч декалітрів виноматеріалів, переважно шампанських, чітко виконуються договори з підприємствами кінцевого виробництва. Тримається курс на підвищення якості продукції. Важливу роль, підкреслив у розмові з нами головний винороб А. Л. Дзядевич, тут відіграє нова заводська лабораторія.

Історія її створення така. Три роки тому, коли економічна криза тільки назрівала, радгоспові запропонували купити повне обладнання лабораторії, виготовлене в Угорщині, за 28 тисяч карбованців. Дахто вагався, але директор наполіг на купівлі.

І ось ми у цій першокласній лабораторії. Оскільки все обладнання не вмістилося у виділеному приміщенні, вже збудували нове. Як показало життя, керівник господарства мав рацію. Тепер за все це довелось би заплатити не один десяток мільйонів карбованців. Отже, завбачливість пішла тільки на користь.

Не припиняються пошуки і в удосконаленні організації праці. Оренда, цілком виправдавши себе, перетворилася в галузеву кооперацію. А це чіткий шлях до приватизації. Кожен трудівник стає господарем виробництва, одержує належну частку прибутку всупереч всіляким сьогоднішнім негараздам.

Іван ТИМОШЕНКО.
Сімферопольський район.

МУСТАФА ДЖЕМІЛЄВ СПРОСТОВУЄ ГАЗЕТНУ ВИГАДКУ

Лідер кримських татар Мустафа Джемілєв спростував ствердження турецької газети «Сабах» про його заклики до зброї.

У статті під назвою «Незалежність», вміщеній в газеті «Сабах» 11 жовтня, її автор пише, що голова меджлісу кримських татар Мустафа Джемілєв, звертаючись до народу, сказав: «Якщо парламент Криму не задовольнить вимог кримських татар, то це означатиме початок збройної боротьби; у зв'язку з цим будьте готовими взятися за зброю».

З цього приводу Мустафа Джемілєв виступив із заявою, у якій вказується на неправильну передачу змісту його слів і неточність перекладу, допущеного газетою «Сабах». Голова меджлісу заявив: «Відверте невизнання елементарних прав нашого народу, невизнання права мати своїх представників у парламенті — це фактично означає оголошення війни даному народові. Але ніхто з нашого руху ніколи не закликав до збройної боротьби. Наш національний рух суто мирний». До того ж інтерв'ю турецькій газеті було дане до 14 жовтня, дати, коли кримський парламент вніс зміни у закон про вибори.

«Кримський кур'єр».

ПЕРЕВІРТЕ ПРАВИЛЬНІСТЬ ОФОРМЛЕННЯ АБОНЕМЕНТА!

На абонементі повинен бути проставлений відбиток касової машини.

При оформленні передплати (переадресування) без касової машини на абонементі проставляється відбиток календарного штемпеля відділення зв'язку. У цьому випадку абонемент видається передплатнику з квитанцією про сплату вартості передплати (переадресування).

На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск календарного штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об оплате стоимости подписки (переадресовки).

Для оформления передплати на газету або журнал, а також для переадресування видання бланк абонемента з доставочною карткою заповнюється передплатником чорнилом, розбірливо, без скорочень, у відповідності з умовами, викладеними в каталогах Союздруку.

Заповнення місячних клітинок при переадресуванні видання, а також клітинки «ПВ—МІСЦЕ» проводиться працівниками підприємств зв'язку і Союздруку.

Для оформлення подписки на газету или журнал, а также для переадресования издания бланк абонемента с доставочной карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах Союзпечати.

Заполнение месячных клеток при переадресовании издания, а также клетки «ПВ—МЕСТО» производится работниками предприятий связи и Союзпечати.

«ТАК ХВИЛЮВАТИСЬ СЕРЦЕ ЩЕ НЕ ВМІЛО...»

Вірші молодої поетеси Галини Хмільовської перейняті тривогами нашого непростого буття, вони — згусток болю її власного серця.

Ще треба жити,
Якось треба жити,
Хоч нелегкі насунули часи.
Омріяне зуміти завершити
І втілити хоч крапельку краси.

Оту «крапельку краси» Галина намагається втілити у кожен рядок, кожен образ вірша. Поетеса в постійних пошуках самовираження, наполегливо працює над кожним словом.

Народилася Галина на Волині, в озерному Лесиному краю. Навчалась у Московському університеті на факультеті журналістики. Там, в многоликій, багатомільйонній столиці колишнього СРСР, юнка-волинянка, підхоплена літературним виром, і сама пробує писати чужою для неї мовою. Вірші її, досконалі за формою і вагомі за змістом, охоче друкують столичні газети і журнали, їй пророчать омріяні для кожного початкуючого автора вершини Парнасу.

Одначе доля розпорядилась інакше. Молодий фахівець приїжджає на журналістську роботу до Криму. Спочатку працює в газетах, а згодом, після того, як Україна здобула свою незалежність, і в Криму на радіо зазвучали місцеві передачі українською мовою, Галина очолила одну з них — «Ковчег». Хто слухає цю програму, той, певен, не залишиться до неї байдужим. Молода журналістка і поетеса прагне словом дійти до серця кожного, пробудити, розбурхати національну свідомість, розповісти правду про Україну.

Рідна мова лине з її уст виразно і мелодійно, по-волинському лагідно і сердечно. Бо ж вона завжди була їй материнською. І нестриножені, як колись, ідеологічними путами, вільно полилися з «долини серця» (є в доробку Галини вірш з такою назвою), рядки, але тепер уже рідною українською мовою. Вірші, в яких є все: і добро, і любов, і надія.

Ми маєм власні —
серце і любов!
І та любов —
єдиній Україні!
Вона і в ночі тихі, солов'їні —
Мов з рани кров...

Поезія для Галини — покликання, найпалкіша любов. Вона не минає, вона в душі авторки постійно. То раптом вибухне сплесками молодого весняного грому, то зрине гучною піснею, то розквітне жовтогарячою квіткою. Адже поезія, як писав поет, діло совісне. Нею не граються. Поезія — то спалах душі!

Синьоока волинянка ходить кримськими стежками своєї славетної землячки Лесі Українки. І де вона не ступає, там, як квіти, народжуються вірші. І є в них немало гарних поетичних знахідок, як от «знімає осінь свій рудий кожух й стоїть в самій сорочці одинока», а чи клюбові кров загусла, як смола» та ін. І, звичайно, як у всякого початківця, є й певні вади, над якими ще молодій поетесі доведеться наполегливо працювати, прополюючи свою літературну ниву.

Але сила, розум, воля і терпіння у Галини Хмільовської є. А головне — є талант. Талант справжній, подарований їй природою. То ж і віриться, що свою поезію вона плекатиме щоденно й неустанно.

Хай же щастить, тобі, Галино!

Данило КОНОНЕНКО,
член Спілки письменників України.

Галина ХМІЛЬОВСЬКА

* * *

Отак — рвонутись навмання
Гарячим реготом по степу,
Розтяти зціплену щелепу
В імлі конаючого дня!

Отак — на віз до чумаків
Підсісти десь край небосхилу,
Пісень наслухатися силу
Й чумакувати в глиб віків...

Отак — до кам'яних тих баб!
До їх прабаб, до першосвіту,
До гнізд праращурами звитих,
Де ще не знали слова — раб.

Отак! Прочистити джерела,
Де український ген світав, —
Щоб наша воленька не вмерла,
А з нею — й Матінка Свята.

* * *

Такого танцю більше не станцюю!
Такого вірша більше не складу!
Хіба що — як життя перелицюю,
Тоді все буде в ньому до ладу.

Горить береза свічка попелиста,
Переплавляє вроду молоду
На золоте, та нетривале щастя.
Та чи на щастя? Може — на біду!

Горить, горить... І мовити не сміє,
Слова спадають крапельками сліз.
Наступив бровм день. І — сутеніє.
Неначе скрипка, десь зітхає віз...

Вдивляюсь вдаль, шукаю і не бачу.
З тим возом, може, доля відбула!
Гей, чумаки! Чекайте, бо ж заплачу!
Стривайте, милі, я ж-бо ще жива!

Горить береза свічка, попеліє...
Та вірю: в прірву зоряну стече
Холодна ніч, й зійдуть мої надії!
Обнімуть світанково за плече.

* * *

Окрилила нас доля й розвела,
Як два крила...
Та серце протестує!
Але ніхто його вже не врятує:
Любові кров загусла, як смола...
Окрилила нас доля й розвела.

* * *

Ти довго думав. Думав і мовчав.
Я кликала, долаючи неспокій.
А прочитала у твоїх очах
Такі слова пекучі та жорстокі...

Ти довго думав! Цвіт жадань пожух!
Ні ти, ні я не ступимо ні кроку!
Знімає осінь свій рудий кожух
Й стоїть в одній сорочці одиноко.

Беззахисна і вже напівніма,
Обсмикана холодними вітрами...
Була — красуня. А тепер — нема!
Було — кохання. Залишились — рани.

* * *

Ми розійшлись на відстань самоти,
Де кожна зустріч —
наче постріл влучний.
Я — західна... Я вже давно зазбручна!
А Збруч нелегко серцю перейти.

Ми розійшлись на відстань самоти,
Де кожний спогад — кровоточить
болю!
Та пам'ять все наспівує мотив —
Той, що колись любили так з тобою.

Ми розійшлись на відстань самоти!
Хитнулось небо. І здригнулись гори.
І розступились перед нашим горем,
Зігнувши свої згорблені хребти.

І знепритомнів швидконогий Збруч...
Я ж — західно всміхнулась,
а ти — східно,
Так прохолодно, але так ще рідно, —
Як сонечко осіннє з-поза круч.

* * *

Сестрі Олені

Приїду в осінь — на мою Волинь...
З жаркого літа кримських негараздів.
І попливе під саме серце синь
Човнами долі і на крилах щастя.

Така глибинна, праозерна синь,
Така ранкова, дощова, небесна...
Це ж тут ще ненароджений мій син
Собі в майбутнє вже лаштує весла.

Приїду в осінь. На мою Волинь!
І спрагло припаду до водопою,
Як припадали пращура вони
До ставу, що повінчаний з вербою.

Думки про Крим відійдуть, як загар.
Бо ж неспроможні душу спопелити!
Знов сниться осінь.
Знов Лукаш заграв.
Сопілка кличе з сонячного літа...

* * *

Приходить вечір, як похмурий дід.
З мішком утоми. Й нишечком сідає
Під вишнею, біля моїх воріт,
І все когось чатує, виглядає.

Вдивляється в гривасту чорну даль,
Як весла, брови зводить щохвилини.
Коли ж змовкає все,
й цвіркун-скрипаль
Один не спить під кущиком калини, —

Дідусь встає, мрійливо бубонить
І йде трусити зорі волошкові,
Допоки не почнуть вітри дзвонить,
Світанку набиваючи піднови...

* * *

Я закохалась... Боже, не суди!
Зайнявсь вогонь. Та ми йому не винні.
Горять, палають всі мої світи,
Всі обрії — від Криму до Волині.

Усі шляхи скорбот, розлучень, втрат,
Всі витоки надії і зневіри.
Штурмує мою душу вогнопад.
А серце проситься — у вирій.

Я закохалась... Боже, борони!
Дай крила знятись вгору — над
вогнями.
Бо ж стану тінню власної вини,
Якщо засію щастя поміж нами.

Я закохалась! Не тривож мене.
Вогонь загасне. І любов мине...

Фото О. ЛАПІНА.

На допомогу вчителям історії

УКРАЇНА ВІД КИЯ ДО КРАВЧУКА

Раїса ІВАНЧЕНКО

Наша Батьківщина — Україна — велика за площею і потужна за економічними ресурсами європейська держава. Її територія становить 603,7 тисячі квадратних кілометрів. Населення — понад 50 мільйонів чоловік. (Порівняно для прикладу: Франція має 551 тисячу квадратних кілометрів, населення — понад 50 мільйонів).

Народ, який населяє простори української землі, має свою давню і блискучу історію. Ще за II—III тисячоліття до народження Христа тут жили численні хліборобські племена, які сіяли хліб, розводили худобу, виготовляли витончені ювелірні і гончарні вироби — глечики, горшки, полумиски тощо. Найцікавіші з них знайдені при археологічних розкопках біля Трипілля, тому й епоха та умовно названа вченими епохою трипільської культури. Саме в ті далекі часи на берегах Дніпра виникла і перша писемність. Літери її згодом перейняли древні фінікійці, а за ними й давні греки. Відомий український історик Михайло Суслопаров, розшифровуючи написи трипільської культури, дійшов висновку, що абетка, якою пізніше стала користуватись європейська писемність, походить саме з регіону трипільської культури на Подніпров'ї.

На цій території здавна жило багато землеробських племен, які час від часу об'єднувалися в державні утворення. Часто вони розпадалися під ударами кочовиків, котрі постійно рухались із глибин східноазіатських рівнин на захід, шукаючи нових пасовищ для коней і худоби, грабуючи надбання цивілізацій багатьох народів. Доля української держави від самого початку існування постійно залежала від її географічного положення: українська земля нерідко перетворювалась на фортечний оплот для Західної Європи в боротьбі з руйнівними ординськими навалами, які розбивались об щити і голови подніпровського населення, відтак—укотре рятувалась європейська цивілізація.

Тому державні утворення у Подніпров'ї то зникали, то знову з'являлися, відроджуючи могуть землеробського народу на просторих теренах від Карпат до Чорного моря. Так було і на початку VII століття, коли під ударами нових кочовиків — аварів (літописних обрів) — розпався антський союз племен на чолі із князем прикарпатського племені хорватів Києм. Кий був змушений відійти за Карпати, як свідчать давні хроніки, його плем'я осіло в Сірмії (сучасна територія Хорватії), він встановив дружні стосунки із візантійським імператором, ходив походами на Подунав'я, там збудував градок, названий на його честь Києвцем, потім повернувся на Подніпров'я і заснував свій град на Дніпрі—Київ-град. З середини VII століття тут назавжди утверджується східнослов'янська державність.

Тривалий час у Києві державі правила династія Києвичів. За останнього Києвича—князя Оскільда (літописний Аскольд) — ця держава досягла значного розвитку, зміцнила себе на міжнародній арені після знаменитого походу на Візантійську імперію 860 року і першого хрещення київського князя та його оточення. За свідченнями візантійських джерел, київські ратники здійснили ще три походи на Візантію (863, 866, 874 роки).

Але часті воєнні походи призводили до невдоволення і серед заможних, і серед простолюдинів. Хрещення правлячої верхівки побільшувало нарікання племінної аристократії та волхвів. Це призвело до політичної кризи, яка завершилась династичним переворотом. До Києва таємно прийшов, очевидно, на заклик боярських змовників новгородський правитель Олег. Він підступно вбив князя Оскільда, покликавши його на розмову до пристані на річці Почайні. Оскільки син Оскільда був раніше вбитий ординцями, Олег захопив владу в Києві і правив від імені малолітнього сина новгородського князя Рюрика, який до цього помер у Новгороді. Таким чином, у Київській державі відбулася зміна династії: замість Києвичів по смерті Оскільда встановилась династія Рюриковичів. Це було 882 року.

Київська держава продовжувала залишатись монархічною — на відміну від Новгородської, владою якої керував зі своїм військом Олег і де існувала самоврядна новгородського віча. Саме віча у свій час закликали до новгородської республіки варязького князя Рюрика. Але після захоплення Києва Олегом в Подніпровській державі на змінилась політична форма управління. Більше того, Київ продовжував відігравати основну політичну роль в усіх слов'янських землях, які приєднувались до нього силою влади великих київських князів.

Населення Київської держави уже з VIII століття стало називати себе ще й русами або русинами, а свою державу — Руссю. За дослідженнями сучасних істориків, ця назва була перейнята полянським племенем слов'ян, яке стало ядром Київської держави, від своїх сусідів — народу, що відомий був під іменем росомани, роксолани чи руси ще з перших століть нашої ери і заселяв територію Північного Причорномор'я та південних степів України. За походженням руси чи русини, ймовірно, від племені кельтів, яке називало себе рутинами і було витіснене ще римським полководцем Юлієм Цезарем із провінції Прованс, з Галії (I ст. до н. е.). В II столітті частина рутинів внаслідок воєн переселилась на Балканський півострів та Придніпров'я, інша частина — в Прикарпаття, де поступово змішалась із слов'янським племенем хорватів. (У Європі ще в XIX столітті населення західних районів України в усіх офіційних документах значилося як рутени).

Але ще з XII століття народ Київської держави став називати свою землю Україною — тобто країною, державою. Звідси і ймення народу, який жив у цій країні-державі: українці.

Київська Русь — це перша могутня держава українського народу. В IX—XII століттях тут правили видатні державці, які розбудовували свою країну, збагачували її містами, палацами, храмами. Найвизначніші діячі — княгиня Ольга, котра ввела податкову систему; князь Володимир, ласкаво прозваний «Красним Сонечком». Він дбав про оборону могуть Київської держави. В 988 році хрестився сам і змусив хрестити весь свій народ. Прийняття християнства сприяло прилученню Київської Русі до культури найцивілізованішого тоді християнського світу, піднесло її міжнародний престиж.

За князя Ярослава Мудрого (1019—1054) держава вступила в період свого найбільшого розквіту. Київ розширив свої межі, прикрасився новими спорудами, такими, як Софійський собор (1037), Золоті ворота з Благовіщенською церквою над ними, нові оборонні укріплення — вали, ряд церков і соборів у багатьох градах великої держави — Чернігові, Переяславі, Смоленську, Новгороді, Полоцьку та інших. За Ярослава Мудрого під Києвом виникає значний культурний та освітній центр — Печерський монастир, де провадилось систематичне літописання і книгописання. Важливе значення мало створення збірника законів — «Руська правда», який регулював землеволодіння, стосунки між різними верствами суспільства.

Ярослав Мудрий встановив дружні зв'язки з багатьма європейськими країнами через одруження своїх дітей з дітьми королівських династій. Так, його дочка Анна стала французькою королевою, привезла до Парижа київські книги, зокрема «Євангеліє», на якому короті Франції присягали кілька століть підряд; друга дочка — Єлизавета — була дружиною норвезького короля, третя — Анастасія — одружилася з угорським королем; син Ярослава — Ізяслав — узяв шлюб із польською князівною, інший син — Всеволод— із візантійською царівною з роду Мономаха, онук Ярослава — Володимир Мономах — одружився з дочкою англійського короля Гітою і так далі...

Блискучий розквіт Київської держави та її унікальні здобутки надали непорушної сили духовній свідомості усього народу, що допомогла вистояти в майбутньому століттях, які випали на його долю в нещасливому XIII столітті та в наступні історичні часи.

З середини XIII століття територія Придніпров'я і приєднані до Києва землі північно-східної рівнини — в басейнах річок Клязьми, Камв, Москви — зазнають розорювальних нападів жорстоких кочовиків — монгало-татарських орд. До того вони вже перевершили чисельні держави і народи: Азії — Китай, Середню Азію, Закавказзя, Алтай, Тянь-Шань і знаменитий Водоспад із можним завоєвницьким походом до південного узбережжя великих ріпісів Київської держави, яка на цей час втратила політичну єдність і розділилась на значну кількість окремих князівських держав.

Та особливо відчайдушний і тривалий опір чинив останнім ворогам галицько-волинський князь Данило Романович (1201—1264). Він витримав був натиск татарських ординців і, нарешті, не в силах протистояти і західним державам, і монгало-татарським зайдам, що котилися зі сходу. Затиснутий між двома мечами ворожих сил, Данило Галицький усе ж зумів здобути ряд блискучих перемог. У 1237 році русичі на чолі з князем завдали нищівної поразки тевтонським рицарям-хрестоносцям під містом Дорогочином у Західній Волині (тепер територія Польщі). А 1245 року руські раті перемогли нового західного агресора — угорсько-польські війська під містом Ярославом (нині це також територія Польщі).

Данило Галицький багато років відбивав натиск кочових орд на Подніпров'я. Під час цих нерівних поєдинків деякі сусіди — Угорщина, Польща, Литва — намагались відшматувати собі частини земель Галицько-Волинської держави. Тому і Данило, і його наступники нерідко вдавалися до переговорів із сусідніми державами, щоб мати бодай якусь опору в боротьбі проти невтолених завойовників. Особливого значення князь Данило надавав переговорам із папою римським, який уже тоді підпорядковував собі країни Європи і прагнув поширити свій вплив і на кочовиків. 1253 року після обіцянки папи про допомогу він прийняв королівську корону, і Галицько-Волинське князівство відтепер стало іменуватися королівством. Проте ні папа римський, ні сусідні європейські держави не були зацікавлені у зміцненні нового королівства, не подали йому військової підтримки в боротьбі проти монгало-татарських поневолювачів. Крім того, деякі князі, зокрема Олександр Невський, також не бажали посилення Галицько-Волинської держави і спільного союзу руських князів, який організував Данило Галицький проти Золотої Орди хана Батия. Захід допомоги не подав, на землі Володимиро-Суздальського князівства, якими правили рідні брати Олександра Невського — Андрій та Ярослав, були наслані численні орди, що знову повністю спустошили їх (1252). Данило Романович продовжував боротьбу сам аж до 1259 року, коли був розгромлений внаслідок зради литовських союзників.

Князь Данило змушений був визнати залежність від Золотої Орди. Галицько-Волинська держава, проте, за його правління пережила період духовного та політичного піднесення. Встановилися добрі стосунки з багатьма європейськими країнами — Угорщиною, Польщею, Австрією, Болгарією. Внутрішня політика князя сприяла економічному та культурному піднесенню, будувались нові міста — згадаймо хоча б Холм (нині на території Польщі), Львів... Галицько-Волинська держава включала в свої межі і територію Київщини, Переяславщини. Вона продовжила традиції Київської Русі і стала її завершальним етапом.

З середини XIV століття землі Галицько-Волинського князівства стали об'єктом зазіхань ласих сусідів — зокрема, Литви, та Польщі. Підступну роль при цьому відіграли галицькі бояри, які намагались звільнитись від влади князя, влаштовували змови і заколоти, часто закликали війська із сусідніх країн. Проте узапоцнення, як це завжди буває, забирали владу не для того, щоб віддати її місцевій аристократії, а щоб збагатитися самим. До 1370 року майже вся Волинь опинилась під владою Литви, а Польща окупувала Галичину. Литовські князі почали насильницьки приєднувати до своїх володінь землі інших князівств — Чернігівського, Новгород-Сіверського, Київського, Переяславського. Литовський князь Ольгерд розгромив одночасно вчиненим їх з Поділля. Скоро вся земля України була звільнена від кочових орд. Тут з XIV століття вже відчуваться могутні фортеці — Бакота, Сотрич, Київ-город, які стали опорами у боротьбі населення проти іноземних загарбників.

Невдовзі сама Литва опинилась лише десяту частину українських земель Україна-Русь та Білорусі — і ніби поглинула в них. Давня слов'янська держава Київської держави, її культура, звичаї, система військової організації, методи ведення війни та фортечного будівництва, звід законів «Руська Правда», правосуддя тощо — все стало основою у Литовському князівстві і внесло свої позитивні та культурні риси.

Але скоро на цю державу залізною лапою накинули свою, котрі мріють здобути собі володіння простором Подніпров'я і завоювати їх до Чорного моря. З цієї нагоди політичні лідери виникають кількість спільного ворога для Литви і Польщі — Московського царства, що відкрито свою сцену.

(Дим Відня)

ВІРА БЕЗ СПРАВ МЕРТВА

У назву статті винесено девіз однієї з цікавих і маловідомих груп кримських колоністів під назвою меннонити. В енциклопедичних виданнях їх називають релігійною протестантською сектою. Самі ж вони вважали себе людьми Бога. Ким би вони не були, доля їхня завжди була нелегкою.

Виникла ця течія в XVI столітті в Нідерландах, де невдовзі меннонітів почали переслідувати. Вони змушені були шукати притулок у Швейцарії. Назва «меннонітів» походить від імені їхнього першого проповідника Менно Сіменса.

Етнічне походження меннонітів складне. Крім німців, меннонітами були голландці, швейцарці, італійці та інші. Мовою богослужіння була «Hoch Deutsch» (висока німецька). Цією ж мовою навчали дітей у школі.

1800 року з дозволу російського уряду почалося переселення меннонітів у Росію. Їм обіцяли лояльне ставлення до їхніх релігійних поглядів і землю. У Таврійську губернію переселилося тоді 150 сімей. Вони одержали 120 тисяч десятин землі, утворивши великі колонії у Мелітопольському і Бердянському повітах.

Менноніти з Цюріхтальського кантону Швейцарії переселилися в Крим 1805 року. Як і німці-колоністи, менноніти не платили податку, а коли його ввели, то виплачували царській казні в шість разів менше.

В Криму було утворено 47 меннонітських колоній, серед них — Фернгейм, Ялантум, Монтанай, Огуз-Тобе, Темир, Шинталь. Жили колоністи відособлено. Вели своє господарство, використовуючи нові методи раціонального господарювання. До першої світової війни, наприклад, в одній з громад було 7330 коней, 4567 волів, 7170 овець.

Займалися вони не тільки сільськогосподарським виробництвом. Менноніти Гольбштадської і Нейталькбштадської колоній були власниками чавуноливарних заводів, парових млинів, крохмальних і круп'яних, черепично-цегляних заводів і різних майстерень. Усі, хто зустрічався з ними, відзначали їхню працелюбність і доброзичливість.

Їхня віра вирізнялася рядом особливостей. Проповідуючи безумовну віру в Біблію, побожне ставлення до життя Ісуса Христа, вони у той же час надавали кожному повне право дотримуватись євангельських істин за своїм розумінням. Хрещення здійснювалося після повноліття, бо до Бога треба йти свідомо, а не з чужої (батьківської) волі. Вони повністю відмовилися від виконання військової повинності, не вдавалися до судових позовів. Усі стосунки між меннонітами вирішувались у громаді, до якої вони належали. Релігійні громади існували незалежно одна від одної. У кожній з них вибирали духовних наставників. Могли ними бути вчителі, лікарі, і навіть простий селянин.

Живучи в Криму, менноніти робили свій внесок у його розвиток. Та ось настав 1870 рік. По всіх меннонітських колоніях проходить чутка про введення в Росії загальної військової повинності. Це викликало хвилювання. Для з'ясування становища в 1871, 1872, 1873 роках до Петербурга виїздили п'ять депутацій з пропозицією залучити меннонітів до санітарної служби в армії. Не всі депутати були згодні з цією пропозицією. Офіційного повідомлення не було, а чутки тим часом поширювалися. Почався рух переселення меннонітів в Америку, і протягом 1873 року туди виїхало до 900 сімей (майже 4,5 тисячі чоловік). Щоб зупинити подальшу еміграцію, до меннонітів прибув з роз'ясненнями генерал-ад'ютант Тотлебен.

1 січня 1874 року було затверджено закон про загальну військову повинність, за яким менноніти зобов'язувалися до нестройової служби. А з 1880 року менноніти призовного віку, визнані придатними до служби в армії, мали відбувати її в шести, а пізніше — у восьми лісництвах Таврійської, Катеринославської і Херсонської губерній.

І у 80-х роках менноніти продовжували від'їжджати, залишивши по собі добру пам'ять. Так, дізнавшись про те, що в Сімферополі будується притулок для дівчаток середнього і низького достатку, менноніти Гольбштадтської колонії прислали 400 карбованців. У листі на ім'я губернатора вони писали: «На знак вдячності за все те добро, яким ми і предки наші користувалися в Росії протягом 150 років...»

З початком першої світової війни становище меннонітів ускладнилося. З одного боку, почалася примусова мобілізація їх в армію, в основному в санітарну службу. З другого боку, нібито не порушувався закон про неучасть їх у боях. Жахи війни знову змусили меннонітів лишати насиджені місця. Правда, вже в 1915 році багато з них повернулися в Крим за рішенням таврійського губернатора. У революції і громадянській війні вони не брали участі. В 1919 році радянська влада видала декрет про звільнення меннонітів від військової служби за релігійним переконанням. Контроль за виконанням декрету покладався на народний суд.

У роки панування атеїзму секта меннонітів була заборонена. Під час війни вони пережили важні поневіряння в трудових арміях і спецпереселеннях. І тільки тепер, коли в Крим повертаються депортовані народи, відновлюється і меннонітська громада.

Юлія ВАНСЕНГОЛЬЦ.

У СВІТЛІ НОВИХ ВИМОГ

У Сімферопольському державному університеті відбулася конференція наукової ради, на якій обговорено концепцію розвитку навчального закладу на наступні десять років. Необхідність розробки такої концепції пов'язана з переосмисленням ролі університету в хозяйтку регіону у зв'язку з новими соціально-економічними, екологічними та геополітичними умовами.

Перехід на ринкові відносини нагально вимагає підвищення професійної компетентності випускників. А це, природно, ставить і нові завдання перед нашим вузом. Насамперед буде здійснюватися перехід на триступінчасту підготовку спеціалістів з відповідним строком навчання майбутніх фахівців: бакалавр (4 роки), дипломований спеціаліст (5 років), магістр (6 років).

Крім проведення грунтовних теоретичних і прикладних досліджень та дослідно - конструкторських робіт, чимало зусиль докладатиметься для створення матеріально - технічної бази вузу, що охоплюватиме наукову, навчальну, культурну та виробничу інфраструктуру. Особна увага приділяється і соціальній ланці: створенню фонду соціальної допомоги малозабезпеченим студентам за рахунок відрахувань від виконання госпдоговірних тем, забезпеченню місцями в гуртожитку.

На валютній і компенсаційній основі університет обмінюватиметься спеціалістами із закордонними вузами, активніше співпрацюватиме з іншими кримськими вищими навчальними закладами.

Марія ФИДЕЛЬСЬКА,
студентка Сімферопольського держуніверситету.

У НЕДІЛЮ РАНО...

Минулої неділі в Сімферопольському будинку офіцерів відбулося свято для дітей з нагоди відкриття недільної школи при товаристві «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка.

Плідної їм роботи побажали викладачі університету В. П. Ачилова та В. В. Власенко.

В залі, де зібралися діти і батьки, — святковий столик, накритий вишиваним рушником. У керамічних казанці — гілочки калини, хмелю, чорнобривці, колоски пшениці. На стіні розгорнутий Державний прапор України. Посередині на столі чарівний кошик з подарунками. На тарілочках — рожеві яблука, цукерки, кручені вергуни. Діти жваво розмовляли, знайомилися і ласували солодощами.

Школу очолює Лідія Антонівна Донченко. Вона ж дітям розказуватиме про історію України. Роман Олексієнович Новосад навчатиме дітей гри на музичних інструментах та співати. Ніна Максимівна Серонта познайомить з театральним мистецтвом, а Валентина Миколаївна Біленко збере дітей навколо гуртка кіномистецтва. Викладач художньої школи Віктор Григорович Дмитрієв навчить дітей ліпити іграшки з глини та пластиліну. З Оленою Сергіївною Гуленською діти вивчатимуть англійську мову.

Біля піаніно сидить хлопчик з бандурою.

— Умієш грати! — питаю.

— На бандурі — ні, — відповідає Андрійко. — Але хочу навчитися. Ноти я знаю.

Андрійко Бенін приїхав з Санкт-Петербурга в гості до бабусі Валентини Кирилівни, яка живе в Білогірську. До недільної школи він прийшов послухати, як грає його сестра Марійка.

Семикласниця 29-ї середньої школи Юля Аксент заспівала улюблену пісню своєї мами «При долині — кущ калини».

— Це наш маленький соловейко, — каже голова міського товариства «Просвіта» Тетяна Миколаївна Захарова.

Після маленького концерту діти розучували народні ігри. А в тим часом розмовляю з Марійкою Дусенко. Вона дістає з кишені клаптик паперу. На ньому шкільним почерком накреслена схема. Виділяється велика літера «Я» — цебто Марійка. Від неї вниз побігли стрілочки. Уважно розглядаю схему. Це — родовід! По лінії Марійчиного батька її рід іде від Тараса Шевченка. Марійчина прапрабабуся Марія Савіна Красицька народилася 1867 року. Брат Марії Савіни був женатий на сестрі Т. Г. Шевченка.

Хоч сам Тарас Григорович і не дійшов з чумаками до Криму, але його поезія завжди витала над таврійськими степами. Залість його тепер по цій землі ходять його нащадки.

Микола ЛІСОВИЙ.

Сімферополь.

«ГРАММАТИКА» ПАВЛОВСЬКОГО

1818-го в Санкт-Петербурзі сталася подія, що мала неабияке значення в культурному житті України. Того року побачила світ «Грамматика малороссийского наречия», котра стала першою друкованою граматикою живої української мови. Її склав учений-мовознавець Олексій Павлович Павловський.

Він народився у селі Соснівці Глухівського району на Сумщині. Освіту здобув у Київській академії і Петербурзькій учительській семінарії. Кропітка робота над «Грамматикой» тривала не один рік. Адже в ній автор описав найважливіші фонетичні і морфологічні риси української мови, подав короткий словник, вислови прислів'я, приказки та зразки українських поетичних творів. Невдовзі на працю з'явилася рецензія відомого фольклориста, дослідника і видавця народної творчості українців М. А. Цертелєва. У відповідь Олексій Павлович опублікував 1822 року «Прибавленіе к грамматике малороссийского наречія».

ЧОРНОБИЛЬСЬКІ ДІТИ В КРИМУ

Алуштинський пансіонат «Чайка», що належить фонду майна Республіки Крим територіально - будівельного об'єднання «Кримбуд», працює цілорічно, оздоровлюючи дітей віком від 6 до 16 років. Зараз тут відпочивають двісті школярів із Київської області.

На знімках: діти під час прогулянки зі своїми вчителями; першокласники Наталя Литвинова, Світлана Сергієнко і Роман Демух. Всі вони із села Глібівки Вишгородського району Київської області.

Фото Костянтина ДУДЧЕНКА.

✦

«МАЗОМ» ПО ОТАРІ

На було б щастя, та нещастя допомогло поповнити запасами баранини склади та холодильники радгоспу «Чернишевський» Роздольненського району.

Серед білого дня водій однієї із військових частин протаранив своїм важким «МАЗом» отару вівцематок, вбивши і покалічивши близько 100 тварин. За словами директора радгоспу Павла Акимова, господарству завдано збитків більше, як на 52 млн. карбованців. До суду справа не дійшла, оскільки винуватець і його організація зобов'язалися відшкодувати збитки добровільно.

«Кримський кур'єр».

ФЕСТИВАЛІ, ФЕСТИВАЛІ...

Віддавна відомо, що пісня і труд поруч ідуть. Добре знані останнім часом у Криму такі художні колективи, як українські народні самодіяльні «Мрія» Восходненського сільського Будинку культури і «Вітерець» Октябрьского СБК Красногвардійського району, український народний хор Красноперекопського міського Будинку культури, сімейний ансамбль Трибуховських із Сакського району, російські— «Русские узоры» Чорноморського РБК, «Саратовские гармошки» Ручіївського сільського БК Роздольненського району, кримськотатарські — «Єшиль Ада» (ансамбль пісні і танцю) Білогірського РБК, «Арза» Зернівського СБК Сакського району та інші.

Не за горами визначна подія — 50-річчя визволення Криму і України від фашистських загарбників. Чим же готуються відзначити її творчі колективи нашого півострова!

5—7 листопада у Сімферополі проходитиме фестиваль «Золота осінь». Як повідомила заступник директора Республіканського центру народної творчості Л. В. Сапожникова, він включатиме в себе такі свята: сучасного танцю «Ескімо», театральне свято і фольклорне «Грай, гармоніє!». У них братимуть участь не тільки численні самодіяльні колективи Криму, а й гості з Полтави, Харкова і Рівного.

Не стоятиме осторонь наша молодь. Із жовтня 1993 р. по квітень 1994-го проводитиметься II Кримський фестиваль творчості дітей, молоді і підлітків. У січні — лютому пройдуть міські і районні свята молоді. З 27 січня по 28 лютого відбудуться заключні заходи фестивалю. Найкращі аматорські колективи візьмуть участь у заключному концерті. У рамках цього фестивалю відбудеться огляд-конкурс, мета якого — відродження традиційних національних ігор та розваг (у Дитячому парку Сімферополя 23 квітня 1994 р.). А 24 квітня — заключний концерт у Кримському українському музичному театрі.

Усі ці заходи, безперечно, сприятимуть удосконаленню роботи клубних та позашкільних закладів з організації дозвілля, виявленню нових сузіть народних талантів, а також відродженню національних культур народів Криму.

Федір СТЕПАНОВ.

ВИПУСК 39-й

Дізнавшися з нашого 34-го випуску про вихід книжки Юрія Семенка «Шахи в Україні», аматори гри просять подати докладніший опис цього видання.

Зауважимо відразу, що це не послідовний нарис усієї історії шахів у нашій країні, а окремі замальовки. Навіть такі розділи, як «Шляхи шахів на українську землю» та «Народна творчість про шахи в Київській Русі», не вичерпують теми — це лише початок наукового її осмислення.

Безумовно, шанувальників шахового мистецтва зацікавлять розповіді про Юхима Боголюбова, Федора Богатирчука та Олексу Селезньова, які в різний час опинилися в еміграції. Наприклад, чемпіон України 1937 року Ф. Богатирчук п'ять разів зустрічався в турнірах з М. Ботвинником і тричі перемагав (ці партії наводяться у книжці), а два поєдинки закінчилися внічию. Це свідчить, що киянин грав на гросмейстерському рівні. А чемпіон України 1927 року О. Селезньов був ще й видатним проблемістом. Більше ста його етюдів, уміщених у книжці, — це високі зразки композиції. Один з них подаємо на діаграмі. Білі дотепно виграють: 1. d7 Крс7 2. d8Ф+ 3. 0-0-0!

Дуже вартісні у праці Ю. Семенка розділи, присвячені українським з походження шахістам, котрі живуть у Канаді, Сполучених Штатах, Австралії. Там вони утворили національні клуби. Згадано також майстрів зі Швейцарії, Югославії та інших країн (Василь і Стефан Бачинські, Михайло Михальчишин).

І знову автор окреслює широке коло для дослідницьких пошуків своїм майбутнім послідовникам, котрим треба буде зібрати весь багатюний матеріал, у тому числі і в діаспорі, та, систематизувавши його, відтворити цілісну картину розвою наших шахів. Адже має бути в Україні фундаментальна історія цієї гри! І не треба вже полемізувати з іншими національними шаховими школами, як це робить автор у другому виданні, бо все тепер залежить тільки від нас самих.

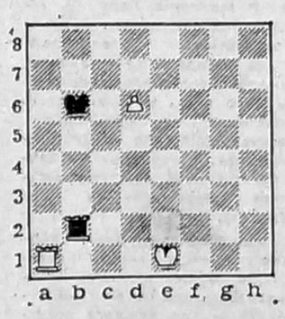

Завершується праця Юрія Семенка галереєю портретів провідних наших гросмейстерів та кращими їхніми партіями. Такого окремого нарису заслужив і севастополець Володимир Маланюк — триразовий переможець першостей України (1980, 1981, 1986 рр.).

Серед суто довідкових матеріалів стануть у пригоді фахівцям списки призерів 59 чемпіонатів України та всіх переможниць жіночих першостей.

Схвальну оцінку «Шахам в Україні» дали гросмейстери Людек Пахман, Віктор Корчной та Олександр Білявський.

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ, ОПЕРАТИВНІСТЬ І ПАТРІОТИЗМ —

все це загальноукраїнська газета

«МОЛОДЬ УКРАЇНИ»

Одна з найсолідніших, найцікавіших і найпопулярніших газет нашої держави розпочинає передплату на 1994 рік.

Отож, «Молодь України»:

індекс 60980, ціна на 1 міс. 10 тис. крб.;

на 3 міс. — 30 тис. крб.;

на півроку — 60 тис. крб.

Нас читає Президент, читайте «Молодь України» і ви!

понеділок

8 ЛИСТОПАДА

УТ-1

8.00 — УТН.
8.10 — Фільм «Дорога в нікуди».
9.20 — Концерт.
11.25 — Фільм «Дон Сезар де Базан».
13.40 — Драматург Богдан Стельмах.
15.00 — УТН.
15.10 — Запрошує танц-клуб.
16.10 — Вертеп.
16.55 — Волейбол. «Локомотив» (Україна) — «Матадор» (Словаччина).
17.35 — Фант-лото «Надія».
18.35 — Гітари звуки чарівні.
19.00 — УТН.
19.10 — «Громада».
20.05 — Художник Микола Стратилат.
20.40 — На добраніч, діти.
21.00 — УТН.
21.35 — Акценти.
21.55 — Свідки.
22.15 — Фільм «Якось, через двадцять років».
23.30 — Телефан.
0.15 — УТН.

УТ-2, УТ-3, «РОСІЯ»

7.00 — Вісті.
7.30 — Кращі ігри НБА.
8.30 — Студія «Рост».
9.00 — Здоров'я.
9.30 — «Російська трагедія». Частина 3.
10.25 — Фольклор.
10.55 — Репортажі з Сінгапура.
11.25 — Фільм «Золоте теля». 1 серія.
12.40 — Селянське питання.
13.00 — Вісті.
13.20 — «Золоте теля». 2 серія.
14.55 — Порятунок 911.
15.50 — Теніс.
16.50 — Фільм «Прелюдія».
17.45 — «Вільний селянин».
18.10 — Таїнство, слово, образ.
19.00 — «ВІТА-ТБ».
20.10 — Контрасти.
20.30 — Фільм «Великий диктатор».
22.30 — Вікна.
23.00 — Фортуна.
23.10 — Джемікс.
23.30 — СІТ-3.
23.35 — Про-відео.

«ОСТАНКІНО»

6.00 — Новини.
7.00 — Час сили духу.
8.00 — На балу у Попелюшки.
9.00 — Полігон.
9.30 — «Лідія Руслана». 2 серія.
10.35 — «Янтарик-93».
11.15 — Обранці і народ.
11.45 — Що означають ваші імена.
13.05 — «Розкол». 3 серія.
14.00 — Новини.
14.25 — Фільм для дітей.
14.50 — Гол.
15.25 — Гроші і політика.
15.55 — Щасливий випадок.
16.55 — «Вокзал для двох». 1 серія.
18.20 — Репортаж ні про що.
18.35 — «Вокзал для двох». 2 серія.
19.40 — На добраніч, малюки.
20.00 — Новини.
20.40 — Аншлаг, аншлаг.
21.20 — «Ми».
22.05 — Життєопис.
22.35 — Бомонд.
23.00 — Джем-сейшн.
23.10 — Новини.
23.50 — ТБ-галерея.

вівторок

9 ЛИСТОПАДА

УТ-1

7.00 — З 7 до 8.
8.00 — Свідки.
8.20 — Мультфільми.
8.50 — Рок-фестиваль.
9.20 — Доброго вам здоров'я.
9.50 — Фільм «Легенда про княгиню Ольгу».
12.00, 16.00 — УТН.
16.10 — «Вулик».
16.40 — «Господар».
17.10 — Освітній канал.
18.10 — Танцювальний ансамбль в Італії.
19.00 — ТНК.
19.15 — Студія «ЛИК».
21.00 — УТН.
21.30 — Спорткур'єр.
21.45 — Фільм «Напередодні». 1 серія.
22.55 — Світ поезії.
23.35 — Фільм-концерт.
0.10 — УТН.

УТ-2, «РОСІЯ»

7.00 — Вісті.
7.30 — Час ділових людей.
8.00 — Без ретуші.
11.00 — Фільм «Свій серед чужих, чужий серед своїх».
12.40 — Селянське питання.
13.00 — Вісті.
13.25 — Лялькова вистава.
14.05 — Телегазета.
14.15 — Християнська програма.
14.45 — Там-там новини.
15.00 — Студія «Рост».
15.30 — Теніс.
16.30 — Трансросефір.
17.15 — «Коли ми були дітьми».
18.00 — На VIII сесії ВР України.
18.55 — Київська панорама.
19.25 — «Санта-Барбара». 241 серія.
20.15 — На VIII сесії ВР України.

«ОСТАНКІНО»

5.00 — Новини.
5.00 — Ранкова гімнастика.
5.30 — «Ранок».
8.00 — Новини.
8.20 — Подивись, послухай.
8.40 — «Просто Марія».
9.35 — Людина і закон.
10.05 — Мультфільми.
10.30 — Струни Росії.
11.00 — Новини.
11.20 — «Затишшя». 1 серія.
12.25 — «Фаворит». 1 серія.
13.30 — Мультфільм.
14.00 — Новини.
14.25 — Діловий вісник.
14.40 — Світ грошей А. Сміта.
15.10 — Справа.
15.25 — Мультфільм.
15.50 — В об'єктиві — тварини.
16.10 — Зоряна мить.
17.00 — Новини.
17.25 — Відлуння російського вибору.
18.00 — «Просто Марія».
18.55 — Тема.
19.40 — На добраніч, малюки.
20.00 — Новини.
20.40 — Співає Й. Кобзон.
21.10 — Авторська програма Л. Філатова.
22.30 — Закриття фестивалю телефільмів.

середа

10 ЛИСТОПАДА

УТ-1

7.00 — З 7 до 8.
8.00 — «Свічадо».
8.50 — Україна і світ.
9.10 — Гоп-ля.
9.35 — Осінній калейдоскоп.
10.35 — Шкільний екран.
11.05 — Село і люди.
11.50 — Фільм-концерт.
12.00 — УТН.
12.10 — «Триптих про хліб».
16.00 — УТН.
16.10 — Веселий хор.
16.40 — «Громадянин вірнопідданий».
17.15 — Ліричні мелодії.
17.30 — Родовід.
18.05 — ТНК.
18.25 — Добридень, діти!
18.40 — Релігійна програма.
19.00 — Ана Юрт.
19.40 — Люди і долі.
20.00 — Футбол. «Динамо» — «Торпедо».
20.45 — На добраніч, діти.
21.00 — УТН.
21.30 — Спорткур'єр.
21.45 — «Напередодні». 2 серія.
23.00 — Чемпіонат України серед клубів «Що? Де? Коли?»
0.00 — УТН.

УТ-2, «РОСІЯ»

7.00 — Вісті.
7.30 — Час ділових людей.
8.00 — Паралелі.
8.15 — «Де ростуть чиновники?»
9.00 — Наш сад.
9.30 — Чарівний світ балету.
10.25 — Вустами немовляти.
10.55 — «Санта-Барбара». 241 серія.
11.45 — Абсолютно секретно.
12.40 — Селянське питання.
13.00 — Вісті.
13.25 — Фільм «Початок невідомого століття».
14.55 — Там-там новини.
15.10 — Студія «Рост».
15.40 — Теніс.
16.35 — Далекий Схід.
17.35 — Як облаштувати Росію?
18.00 — На VIII сесії ВР України.
18.45 — Київська панорама.
19.15 — Кримінальна хроніка.
19.30 — На VIII сесії ВР України.

«ОСТАНКІНО»

5.00 — Новини.
5.20 — Ранкова гімнастика.
5.30 — «Ранок».
8.00 — Новини.
8.20 — «Сорока».
8.40 — «Просто Марія».
9.30 — Торговий міст.
10.00 — Рок-урок.
10.40 — Мультфільми.
11.00 — Новини.
11.20 — «Затишшя». 2 серія.
12.25 — «Фаворит». 2 серія.
13.30 — Мультфільм.
13.40 — Танці (Іспанія).
14.00 — Новини.
14.25 — Телемікст.
15.15 — Мультфільм.
15.40 — Конкурс гумористів.
16.05 — Між нами, дівчатками.
16.25 — Мультфільм.
17.00 — Новини.
17.25 — «Світ».
18.00 — «Просто Марія».
19.00 — Футбол. «Динамо» (Москва) — «Ростсільмаш».
19.50 — На добраніч, малюки.
20.00 — Новини.
20.40 — Фільми «Дільничний» і «Хто вбивця?»
23.15 — Новини.
23.40 — Парадиз-коктейль.

четвер

11 ЛИСТОПАДА

УТ-1

7.00 — З 7 до 8.
8.00 — Рок-фестиваль.
8.35 — «Вікторія. Автопортрет».
8.50 — Фортепіанна музика.
9.35 — «Напередодні».
12.00 — УТН.
12.10 — Синтез.
12.40 — Фільм-концерт.
16.00 — УТН.
16.10 — «Вулик».
16.40 — «Бласко» сьогодні і завтра.
17.25 — Освітній канал.
18.20 — На скрижалях історії.
19.00 — ТНК.
19.15 — Студія 5.
20.40 — На добраніч, діти.
21.00 — УТН.
21.30 — Спорткур'єр.
21.45 — Фільм «Карнавал». 1 серія.
23.00 — «Гарт».
0.00 — УТН.

УТ-2, «РОСІЯ»

7.00 — Вісті.
7.30 — Час ділових людей.
8.00 — Поїхали.
8.10 — Золота шпора.
8.40 — Ранковий концерт.
8.55 — «Абзац».
10.20 — Мульті-пульті.
10.30 — Фільм «Забута мелодія для флейти».
12.40 — Селянське питання.
13.00 — Вісті.
13.25 — Порятунок 911.
14.20 — Мегаполіс.
14.50 — Там-там новини.
15.05 — Студія «Рост».
15.35 — Теніс.
16.30 — Штрихи до портрета.
17.15 — М-трест.
17.30 — Перша рада — остання рада.
17.45 — Камерний концерт.
18.00, 19.25 — На VIII сесії ВР України.
19.05 — Київська панорама.

«ОСТАНКІНО»

5.00 — Новини.
5.20 — Ранкова гімнастика.
5.30 — «Ранок».
8.00 — Новини.
8.40 — «Просто Марія».
9.30 — У світі тварин.
10.10 — ...До 16 і старші.
11.00 — Новини.
11.20 — Фільм «Любов не прощає».
12.25 — Фільм-вистава. Частина 1.
13.50 — Мультфільм.
14.00 — Новини.
14.25 — Телемікст.
15.15 — Мультфільм.
15.40 — Рок-урок.
16.20 — ...До 16 і старші.
17.00 — Новини.
17.20 — Док. фільм.
18.05 — «Просто Марія».
18.55 — В гостях у влади.
19.40 — На добраніч, малюки.
20.00 — Новини.
20.40 — Лото «Мільйон».
21.10 — Фільм—дітям.
22.05 — Пісня-93.
23.15 — Новини.
23.40 — Кіно до запитання.

п'ятниця

12 ЛИСТОПАДА

УТ-1

7.00 — З 7 до 8.
8.00 — Парад піаністів.
8.40 — «Жовтий князь». Телевистава.
9.45 — «Георгій Нарбут».
10.15 — Фільм «Ніч самовбивці».
11.40 — Шкільний екран.
12.10 — УТН.
12.20 — «Гарт».
13.20 — Театр «Аморе».
16.00 — УТН.
16.10 — Приморський бал.
16.40 — Еники-беники.
17.10 — Художня панорама.
17.55 — Дует — Ольга і Олександр Гаркаві.
18.15 — ТНК.
18.30 — У Раді міністрів Криму.
19.00 — УТН.
19.10 — Студія «Політика».
20.45 — На добраніч, діти.
21.00 — УТН.
21.30 — Спорткур'єр.
21.45 — «Карнавал». 2 серія.
22.55 — Студія «Основа».
23.40 — Арт-майдан.
1.10 — УТН.

УТ-2, УТ-3, «РОСІЯ»

7.00 — Вісті.
7.30 — Час ділових людей.
8.00 — Поїхали.
8.10 — «У війни не жіноче обличчя».
9.05 — Ранковий концерт.
9.20 — Біла ворона.
10.05 — Співає Л. Трухіна.
10.55 — «Санта-Барбара». 242 серія.
11.45 — Мульті-пульті.
11.55 — Пілігрим.
12.40 — Селянське питання.
13.00 — Вісті.
13.40 — Музика всіх поколінь.
14.20 — Джерела.
14.50 — Мульті-пульті.
15.10 — Там-там новини.
15.25 — Теніс.
16.25 — Погасла зірка?
16.55 — Дісней по п'ятницях.
17.45 — Казка «Пан Коцький».
18.00 — На VIII сесії ВР України.
18.45 — Київська панорама.
19.05 — На VIII сесії ВР України. Після закінчення — фільм Ф. Фелліні, «8½».

«ОСТАНКІНО»

5.00 — Новини.
5.20 — Ранкова гімнастика.
5.30 — «Ранок».
8.00 — Новини.
8.20 — Мультфільм.
8.35 — Фільм — дітям.
10.00 — Клуб мандрівників.
11.00 — Новини.
11.20 — Америка з М. Таратутою.
11.50 — Фільм-вистава. Частина 2.
13.00 — Мультфільм.
13.10 — Док. фільм.
14.00 — Новини.
14.25 — Бридж.
14.50 — Бізнес-клас.
15.05 — Фільм — дітям.
16.30 — Журнал «Столиця».
17.00 — Новини.
17.20 — Шанс для кожного.
17.45 — Людина і закон.
18.15 — Америка з М. Таратутою.
18.45 — Поле чудес.
19.40 — На добраніч, малюки.
20.00 — Новини.
20.40 — Людина тижня.
21.00 — Худ. фільм.
22.00 — Музобоз.
22.45 — Програма «Х».
23.00 — Новини.
23.25 — Політбюро.

субота

13 ЛИСТОПАДА

УТ-1

8.00 — УТН.
8.10 — Ритмічна гімнастика.
8.30 — Фольклорний фестиваль.
9.30 — Дитячі ігри и забави.
10.05 — Телетехнотека.
10.25 — Доброго вам здоров'я.
10.55 — Зона тривоги.
11.25 — Вистава «Украдене щастя».
13.40 — Фестиваль гітаристів.
14.10 — Док. фільм.
14.30 — Блага вість.
15.00 — УТН.
15.10 — «Вервиця».
15.40 — Від міста до міста.
17.10 — Спортивний огляд.
17.40 — Клуб 700.
18.30 — Наше коло.
19.00 — УТН.
19.10 — Хроніка МВС.
19.25 — Плеяда.
20.20 — Рідна мова.
20.40 — На добраніч, діти.
21.00 — УТН.
21.35 — Вікно в Америку.
22.05 — Фільм «Ніхто, крім тебе». 1 і 2 серії.
23.30 — Баскетбол. Чоловіки. Україна — Фінляндія.
0.10 — УТН.

УТ-2, УТ-3, «РОСІЯ»

7.00 — Вісті.
7.30 — Студія «Рост».
8.00 — Формула-730.
8.30 — Непізнаний Всесвіт.
9.00 — Пілігрим.
9.45 — Козирна дама.
10.15 — «45».
11.00 — Фільм «По головній вулиці з оркестром».
12.40 — «Селянське питання».
13.00 — Вісті.
13.20 — Теніс.
14.05 — Аміка верітас.
15.05 — Зірки Америки.
15.30 — Відеофільм.
16.05 — Футбол без кордонів.
17.15 — Телефільм.
17.45 — Мелодії міста Малина.
18.45 — Київська панорама.
19.10 — «Джокер».
21.50 — Америка з ранку до вечора.
22.05 — Сьогодні на сьогодні.
22.30 — СІТ-3.
22.55 — Телегра.

«ОСТАНКІНО»

6.00 — Новини.
6.25 — Ранкова гімнастика.
6.45 — Суботній ранок ділової людини.
7.30 — Спорт-шанс.
8.00 — «Поклик джунглів».
8.30 — «Світ».
10.10 — Соло.
10.40 — Музичний кіоск.
11.10 — Обличчя влади.
11.25 — Книжкин двір.
12.05 — «Розкол». 4 і 5 серії.
14.00 — Новини.
14.20 — Фільм — дітям.
14.45 — Гроші і політика.
15.15 — Червоний квадрат.
16.00 — Спорт і мистецтво.
16.50 — Хокей.
18.45 — «Стінгрей». 4 серія.
19.40 — На добраніч, малюки.
20.00 — Новини.
20.40 — Фільм «Космічний мисливець».
22.20 — Любов з першого погляду.
23.00 — Новини.
23.25 — Студія «Резонанс».
23.45 — Співає Пол Маккартні.

неділя

14 ЛИСТОПАДА

УТ-1

8.00 — УТН.
8.10 — Ритмічна гімнастика.
8.30 — Недільного ранку.
9.30 — Фільм «Попелюшка».
10.50 — «Джерела України».
11.45 — В об'єктиві — тварини.
12.00 — Канал «Д».
13.00 — Мультфільм на замовлення.
14.00 — Бажаємо щастя.
15.00 — УТН.
15.10 — Село і люди.
15.55 — На варті.
16.55 — Дитяча музична студія.
17.30 — «Свічадо».
18.15 — «Ніхто, крім тебе». 3 серія.
19.00 — УТН.
19.20 — «Кінопроба».
20.20 — Телефільм.
20.30 — Мультфільм.
21.00 — УТН.
21.25 — Новини високої моди.
22.00 — Без протоколу.
22.30 — Фільм «Любі бестії».
23.50 — Спорткур'єр.
0.10 — УТН.
0.20 — Футбол. «Карпати» — «Дніпро».

УТ-2, «РОСІЯ»

7.00 — Вісті.
7.25 — «Єдине слово — глибинка».
8.00 — Доброго ранку, Європо.
8.30 — «Ключ».
9.00 — Студія «Рост».
9.30 — Репортажі з «Малої Європи».
10.00 — Ати-бати.
10.30 — Фільм «Один з нас».
12.10 — Шість соток.
12.30 — Теніс.
13.00 — Вісті.
13.35 — Теніс.
14.40 — Російська енциклопедія.
15.10 — У світі тварин.
16.10 — Бальні танці.
16.40 — Коробка передач.
17.00 — Футбол. «Таврія» — «Металіст».
13.45 — Розважальна програма.
21.00 — «Сеньйорита». 49, 50 серії.
22.10 — Перехрестя.
22.30 — СІТ-3.
22.40 — Короткі зустрічі.
23.15 — Ну, це, вже взагалі.

«ОСТАНКІНО»

6.00 — Новини.
6.20 — Ранкова гімнастика.
6.30 — Авто-шоу.
7.00 — Час сили духу.
8.00 — Без паузи.
8.30 — З раннього ранку.
9.00 — Поки всі вдома.
9.30 — Спортлото.
9.45 — Ранкова зірка.
10.35 — Полігон.
11.05 — Нове покоління.
11.45 — Під знаком «Рія».
12.30 — Провінція.
13.00 — Французька кухня.
13.10 — Фільм «Підводна одіссея команди Кусто».
14.00 — Новини.
14.20 — Діалог у прямому ефірі.
15.00 — Клуб мандрівників.
16.00 — Мультфільм.
16.50 — Панорама.
17.45 — Новини.
18.00 — Фейєрверк в Усть-Каменогірську.
18.55 — Телелоція.
19.25 — Худ. фільм.
21.00 — «Неділя».
21.45 — Спортивний уїк-енд.
22.00 — Вокзал мрії.
23.00 — Новини.
23.25 — Рандеву.

Засновники: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Кримська організація Спілки письменників України, трудовий колектив редакції.

Наш розрахунковий рахунок № 609217 у Сімферопольському філіалі Укрбанку «Відродження», МФО 324861.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів, цифрових та статистичних даних несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і виправляти мову.

Реєстраційне свідоцтво КП № 844 видане Держкомпреси України 7 10 92 р Індекс 30553.
Тел. редакції 29 86-59 (факс), 29-87-01, 24-61 26

Газету верстали Олег Гасан та Ніна Федько Видавництво «Таврида».

Адреса редакції: м Сімферополь вул. Київська 76 4-й поверх кімн 4-0
Листи просимо надсилати за адресою: 333034 м Сімферополь 34 пошт скринька № 972

Головний редактор Олександр КУЛИК